

ДОРОГА В БУДУЩЕЕ!

1 СЕНТЯБРЯ 2022 ГОДА

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў Дзень ведаў сустрэўся са студэнтамі ВНУ і навучэнцамі ўстаноў агульнай сярэдняй і сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Адкрыты ўрок "Гістарычная памяць – дарога ў будучыню" Кіраўнік дзяржавы правёў у Палацы Незалежнасці.

стар. 2–3

**Дзень
беларускага
пісьменства
3-4 верасня,
г. Добруш**

Ці гатовы мы стаць турыстычнай дзяржавай і хто ў адказе за беларускі сувенір?

стар. 5

Як крэўская пабудова "дачай" стала. Ці рэальна стварыць уласны музей?

стар. 6

Куды вядуць мары пра чырвоную дарожку? 44 гісторыі і досвед маладой актрысы

стар. 7

Да болю знаёмае кожнаму з нас. Спектакль не для моладзі

стар. 8

Як вясковая лекарка трапіла ў галерэю сучаснага мастацтва

стар. 9

Жыву з Богам у душы. Калі бацька – Мікеланджала

стар. 10

Не мыла, а арт-аб'ект! Ідэі для гістарычнага праекта

стар. 13

Да культуры – праз батаніку. Скарына не грэбаваў працаваць садоўнікам

стар. 14–15

Напярэдадні адкрыцця. Помнік Івану Шамякіну. Скульптары Канстанцін Касцючэнка і Уладзімір Піпін

У бронзе адлітае Слова

У першыя выхадныя верасня ў краіне традыцыйна ладзіцца Дзень беларускага пісьменства. Сёлета ён адзначаецца ў Добрушы – горадзе, вядомым з XVI стагоддзя, які славіцца тым, што менавіта тут былі заснаваныя першыя ў Беларусі папяровая фабрыка і фарфаравы завод. Знакамітым ураджэнцам Добрушкага краю з'яўляецца народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін. Адна з ключавых падзей свята – урачыстае адкрыццё помніка класіку беларускай літаратуры, які стварылі скульптары Канстанцін Касцючэнка і Уладзімір Піпін.

Усе праекты Дня пісьменства сёлета праходзяць пад знакам Года гістарычнай памяці. У рамках свята ўдзельнікі і госці могуць азнаёміцца з новымі кніжнымі выданнямі, сустрэцца з беларускімі і замежнымі літаратарамі, журналістамі, выдаўцамі, паслухаць выступленні паэтаў, творчых калектываў і выканаўцаў, а таксама даведацца імёны пераможцаў конкурсу на лепшыя літаратурныя творы года. Удзел у мерапрыемстве прымаюць каля ста літаратараў з усёй краіны і яшчэ столькі ж – з-за мяжы.

“Гістарычная памяць — дарога ў будучыню”

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў Дзень ведаў сустраўся са студэнтамі ВНУ і навучнікамі ўстаноў спецыяльнай адукацыі. Адкрыты ўрок “Гістарычная памяць — дарога ў будучыню” Кіраўнік дзяржавы вывёў у Палацы Незалежнасці.

размовы не было, а ўжо таталітарызм. Нам гэта знаёма, гэта па-першае. А па-другое, сёння не будзе ніякага таталітарызму”.

ЯК ГАВОРЫЦА, АДАКРЫТЫ УРОК НА ЗЛОБУ ДНЯ

Аляксандр Лукашэнка ў першую чаргу выказаўся, як ён любіць гаварыць, на злобу дня. Кіраўнік дзяржавы расказаў, што ў краіне ўжо сабрано больш за 8 мільёнаў урадкаво-божыхвасі каласавых. “Ёсць магчымасць сабраць 11 мільёнаў. Такага ў краіне ніколі не было. Наошта нам зерне і хлеб, душою, вям тлумачыць не трэба”, — дадаў ён. Прэзідэнт нагадаў аб сваім ідэалам наведаным Беларусі каласавыя оптыка-механічная аб’яднанне (з 2011 г. — холдінг “БезОМА”). Кіраўнік дзяржавы звярнуў увагу, што вядучыя беларускія прадпрыемствы, нягледзячы на санкцыі, прадаваюць развіццё і асвойваюць сучасныя тэхналогіі, за іх прадукцыя выстройваюцца чаргу замежных партнёраў. Традыцыйная машынабудавальніцкая вытворчасць таксама загружана як ніколі. “Каторы год мы пад санкцыямі, але тым не менш попыт на прадукцыю гігантаў машынабудавання велізарны”, — заўважыў беларускі лідар. У Беларусі завяршаюцца ўвод у эксплуатацыю атамнай электрастанцыі, будуць біятэхналагічныя карпарацыі, займаюцца ракетабудаваннем і вытворчасцю касмічных спадарожнікаў, а пад Віцебскам ствараецца кластар, дзе будуць вырабляць антывірусныя препараты. “Чаму я аб гэтым гавару? Гэта супернайшняя тэхналогія, якая даступная і якая можаць рабіць толькі перадавыя і вельмі багатыя краіны свету”, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Не рассябляецца цяпер і армія, падраінічкі, мільярд і пелічкі, таму што абстаноўка вакол Беларусі напружаная, дадаў Прэзідэнт.

НЕЗВЯЧАЙНЫ ЭКСПАНТ

“Я спецыяльна напісаў, каб сёння прынёслі на нашу сустрэчу вольны прадукт — гэта першы камп’ютар, які ме падарылі нашы разумныя людзі. Ім будзе пастаўлена задачка “пабудуць” на ўсім свеце, знайсці самае лепшае з таго, што мы маем і не можам ствараць (працэсары, праграмае забеспячэнне), і стварыць гэты камп’ютар. Шчыра скажу, у ім сёння каля 12% беларуска. Да канца года будзе 30%. Але важны сам факт”, — заявіў Кіраўнік дзяржавы. Ноўтбук створаны на беларускім заводзе “Гарызонт”. “Дакрынуўшыся да яго, вы не скажыце б, што ён створаны ў Беларусі. Гэта сведчыць аб тым, што ў нас ёсць вельмі вялікі патэнцыял. У нас ёсць людзі, якія (як амерыканцы некалі не казалі, калі і стварыў Парк вясковых тэхналагічных карпарацыяў, займаюцца ракетабудаваннем і вытворчасцю касмічных спадарожнікаў, а пад Віцебскам ствараецца кластар, дзе будуць вырабляць антывірусныя препараты. Чаму я аб гэтым гавару? Гэта супернайшняя тэхналогія, якая даступная і якая можаць рабіць толькі перадавыя і вельмі багатыя краіны свету”, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Не рассябляецца цяпер і армія, падраінічкі, мільярд і пелічкі, таму што абстаноўка вакол Беларусі напружаная, дадаў Прэзідэнт.

канскі спецыяліст падняўся і гаворыць: калі вы хочаце нешта стварыць, можна ў многіх краінах свету гэта зрабіць, калі вы хочаце стварыць нешта вялікае — езьдзіце ў Індыю, але калі хочаце стварыць нешта неверагоднае — прыязджайце ў Беларусь”, — падзяліўся ўспамінамі Кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка выказаў упэўненасць, што гэта будзе самая сучасная камп’ютар на ўзроўні сусветных стандартаў. “Вы можаце сказаць — ну зразумела, тут жа яшчэ імпартыя складалі. Але на ўсіх самых лепшых камп’ютарах няма поўнаціх камплектовак толькі адной краіны. Гэта збор твораў усёй планеты. Такія суперасучасныя рэчы не робіць (поўнаціх). — Заўвага) ні адна краіна. І не таму, што, напрыклад, амерыканцы або кітайцы не могуць гэта зрабіць, а таму, што ў гэтым няма ніякай магнацісцы, — сказаў Прэзідэнт. “Гэты святочны дзень таксама асаблівы. І для вас, і для мяне. Вы вельмі часта, каб па традыцыі ў Дзень ведаў сустраціцца з педагогамі, школьнікамі, студэнтамі. Але ўпершыню я сёння нікуды не паехаў. Не так даўно на сустрэчы з пінераў і тым жа агучылі, на мой погляд, вельмі цікавую прапанову: правесці першы адкрыты ўрок новага навучнага года менавіта тут, у Палацы Незалежнасці. Я гэту прапанову прыняў. Урок дык урок, але па ўсім правалах”, — дадаў Кіраўнік дзяржавы. Ён нагадаў, што ў свой час прайшоў не адзін урок і працягнуў яго аднаму. У Дзень ведаў у статусе Прэзідэнта Аляксандр Лукашэнка выступіў у БДУ ўжо 19 гадоў таму. І многія ўзнятыя з тым пакаленнем тэмы, адначасна ён, актуальныя да гэтага часу. “Як і тады, сёння свет ахоплена падзеямі, якія патрабуюць спецыяльнага дзяржавы. Пазіцыі, заснаваны на шматвяковым вопыце розных пакаленняў беларусаў, на прыкладах сапраўднай любові да сваёй зямлі”, — заявіў Прэзідэнт.

ПЕРШАЕ ПЫТАННЕ — НАМЕСНІКУ ДЗКАНА ГІСТАРЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА БДУ

Прэзідэнт падкрэсліў, што ўрок будзе праведзены на ўсіх правалах і ў час яго ён мае намер задаваць пытанні ўдзельнікам мерапрыемства. Першае пытанне Аляксандр Лукашэнка задаў намесніку дэкана гістарычнага факультэта БДУ — наошта беларусам захоўваць

забываць нашых людзей, няхай нават неадначасна, але адначасна некалі нашай гісторыі”.

АБ АДКРЫТЫМ УРОКУ

Аляксандр Лукашэнка ў першую чаргу павінашава навучніцка і педагогаў з пачаткам новага навучнага года. “Для многіх з вас гэта год развіцця сама сучаснай камп’ютары першы крок да выбранай прафесіі або стаіць на парозе новай прафэсійнай дзейнасці. У любым выпадку ў нашым жыцці надыходзіць пераломны і лёсавызначальны перыяд, вельмі важны перыяд. Раю вам быць акуратымі, аспіроўкамі і вельмі ўважлівымі — не толькі ў сваім жыцці, але менавіта ў гэтым пераломным перыядзе, таму што можна нарабіць памылкаў, якія потым будзе вельмі цяжка выправіць”, — сказаў Прэзідэнт. “Гэты святочны дзень таксама асаблівы. І для вас, і для мяне. Вы вельмі часта, каб па традыцыі ў Дзень ведаў сустраціцца з педагогамі, школьнікамі, студэнтамі. Але ўпершыню я сёння нікуды не паехаў. Не так даўно на сустрэчы з пінераў і тым жа агучылі, на мой погляд, вельмі цікавую прапанову: правесці першы адкрыты ўрок новага навучнага года менавіта тут, у Палацы Незалежнасці. Я гэту прапанову прыняў. Урок дык урок, але па ўсім правалах”, — дадаў Кіраўнік дзяржавы. Ён нагадаў, што ў свой час прайшоў не адзін урок і працягнуў яго аднаму. У Дзень ведаў у статусе Прэзідэнта Аляксандр Лукашэнка выступіў у БДУ ўжо 19 гадоў таму. І многія ўзнятыя з тым пакаленнем тэмы, адначасна ён, актуальныя да гэтага часу. “Як і тады, сёння свет ахоплена падзеямі, якія патрабуюць спецыяльнага дзяржавы. Пазіцыі, заснаваны на шматвяковым вопыце розных пакаленняў беларусаў, на прыкладах сапраўднай любові да сваёй зямлі”, — заявіў Прэзідэнт.

АБ СПРЯЭЧЛІВАЙ, АЛЕ ЗНАЧНАЙ ДЛЯ БЕЛАРУСІ АСОБЕ

“У гэтым заўсёды ёсць мяне пазіцыі і асобам. Мне не ўчора ўраўні адзін цікавы факт, — адзначыў Прэзідэнт. “У самым пачатку як прадложаў да сённяшняй размовы... захапіў сабой рэчывы доказы. Учора старэйшы сын мне прынеў гэта ўста. Кіраўнік дзяржавы паказаў некалькі ўзнагарод, якія ўзяў з сабой: “Вось тут Зорка Героя Сацыялістычнай дзяржавы. Пазіцыі, заснаваны на шматвяковым вопыце розных пакаленняў беларусаў, на прыкладах сапраўднай любові да сваёй зямлі”, — заявіў Прэзідэнт.

ПЕРШАЕ ПЫТАННЕ — НАМЕСНІКУ ДЗКАНА ГІСТАРЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА БДУ

Прэзідэнт падкрэсліў, што ўрок будзе праведзены на ўсіх правалах і ў час яго ён мае намер задаваць пытанні ўдзельнікам мерапрыемства. Першае пытанне Аляксандр Лукашэнка задаў намесніку дэкана гістарычнага факультэта БДУ — наошта беларусам захоўваць

гістарычную памяць. “Гісторыя — настаяніца жыцця. Для таго, каб мы маглі выхаваць будучае пакаленне, патрабуйце сваёй раздмы, яны павінны вельмі, якія светлая або не зусім светлая старонкі гісторыі былі ў нашай рэспубліцы. Без гістарычнай памяці нематэма выхаванне сапраўды патрабуйце”, — дадаў Аляксандр Бурчонак. У Зой Вінаградвай, настаяніца гісторыі Мінскай міжнароднай гімназіі, члена аўтарскага калектыва па падрыхтоўцы навуковых дапаможнікаў па гісторыі, Кіраўнік дзяржавы не мог не пацікавіцца, ці праводзіцца чыраванай ніткай у навучніках гістарычная памяць беларусаў. Пед-аг адказаў сярэдняшкола. Сваё пытанне Аляксандр Лукашэнка задаў і намесніку дырэктара па навуковай рабоце Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Станіславу Юрчонак: “Асабіста для вас як вучонага, чалавека дасведчаната наша гісторыя — гэта што?” “Для мяне гісторыя — гэта гісторыя майго сям’і ў кантэксце краіны. Гэта значыць тыя падзеі, якія прайшлі праз нашу нацыю і адбыліся на майго сям’і”, — адказаў вучоны. — “Гісторыя Беларусі — гэта гісторыя нашых сем’яў”. “Чым вы ганарыцеся ў нашай гісторыі?” — пацікавіўся Кіраўнік дзяржавы ў маладых вучоных і школьнікаў. Аспірант Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта Сяргей Жук заявіў, што ганарыцца першым сімвалам незалежнасці — Сафійскім саборам у Полацку — і гісторыяй сваёй сям’і. А навучніца Мачуліншчанскай сярэдняй школы, удзельніца і пераможца даследчых канферэнцый у галіне праграма-даследаў Вікторыя Шайкіна расказала аб цэлях сустрэчы з ветэранамі Вайсковай Арганізацыі. “Я ў першую чаргу ганарыцца нашым народам, усімі людзьмі, якія гэта прайшлі”, — адказала школьніца.

АБ НАВУЧЫ, ЯКА СЛУЖЫЦЬ ІНТАРСАМ БЕЛАРУСІ

“А яшчэ?” — відаць, не зусім заставіў задаволены адказам Прэзідэнт. “Адукацыя заўсёды стваралася для рэтрансляцыі каштоўнасцей. Якіх — гэта справядлевыя вынавае Улада. Добра, калі свая, а прабачце, не заграічана. Нема і не было нейтральнай адукацыі, якая развіваецца па-за дзяржаву і інтэрасамі. Нема і не было грамадстваў без ідэалогіі. Калі такое раптам з’явілася, гэта будзе пераармаванне асобы. Цяпер, калі ў гэтыя фактычна ідзе неаб’яўлена трыя суветная вайна супраць чалавечы і чалавечнасці, наша сістэма адукацыі проста абавязана перагледзець нават не на ўзроўні прадметаў трансляемыя каштоўнасці, а жа да стварэння новай навуцы, не проста навучнікаў”, — заявіў Фёдар Поўны. Свяшчэннік нагадаў,

“ДЫК ХТО Ж МЫ І АДКУЛЬ?”

Дарыўтаў Прэзідэнт і, які ён выказаўся, “шкоднага выкладчыка ўніверсітэта”. Ім аказаўся дэпутат Ігар Марзалюк. “Дык хто ж мы і адкуль?” — спытаў Аляксандр Лукашэнка. “Мы з гістарычнай Русі, з адзінай купелі ўсходнеславянскай. Мы — сарца славянскай Еўропы. Старажытнаславянская мова, зыходная матрыца славянская — яна якраз з Беларусі. Мы разам з паўрашчымі стварылі старажытнейшае дзяржаўнае ўтварэнне”, — адказаў гісторык. Паводле слоў дэпутата, беларусы павінны ганарыцца тым, што ген зраджэнства ў народзе быў мінімальны і ў самых складаных сітуацыях беларусы заставаліся людзьмі. “Мы павінны ганарыцца мужнасцю свайго народа, яго духоўнасцю. Беларусь — гэта краіна

што ў 1990-я памяніліся прадметы ў ВНУ. Засталіся толькі дакладныя навуцы, бо ўраўненні не пераарбілі. “Іншыя падпарадкаваліся ліберальнаму каштоўнасці “спадароў”, якія вырашаюць лёс свету. Адажы-а пажадаць, каб кожны, хто працуе ў ВНУ, уключыўся сам і прыняўшы маладых людзей у актыўную работу па стварэнні навуцы, якая служыць інтарсам Беларусі, якая не прыслухаецца, не абміроўвае, а творыць, якая імкнецца ўзвыліцца краіны і народ — забеспячыць правітанне, захаванне і транспараванне традыцыйных каштоўнасцей”, — дадаў ён. “Я напамю на вашай прапанаванай і падумай, хто гэтым зоймешся. Будзьце таксама гатовы да гэтага”, — даказаў Аляксандр Лукашэнка.

АБ ДЫАЛОГУ ПАКАЛЕННЯ

“Дыялог пакаленняў — гэта заўсёды цікава. Ён вядзецца ўсё жыццё і кожны дзень. І ў вас дома, і ў мяне, якія вы заадаваеце. А сёння з улікам фармату сустрэчы ён, можа сказаць, прагучыць на ўсю краіну. Разумею, што вы вельмі розныя, у кожнага ёсць сваё меркаванне, ваш грамадзянскі светапогляд сфармаваны. Хоць, паверце, яшчэ не канчатова. Лёс не раз адаркаціруе многія погляды на жыццё і не раз прымусяць вярнуцца да працягата”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Кіраўнік дзяржавы раслуцьмаў, што яго заадачя Прэзідэнта пазыліцца з маладымі людзьмі не вельмі гісторыка па першай адукацыі і нават не асабістым поглядам на падзеі сённяшняга дня, а перш за ўсё палітычным вопытам. Таму гэта сённяшняе адкрытае ўрока і гучыць так — “Гістарычная памяць — дарога ў будучыню”. “Яна актуальная і ў кантэксце Гола гістарычнай памяці, і ў кантэксце апошніх падзей ў Беларусі, Украіне, Расіі, у свеце ў цэлым”, — заявіў беларускі лідар. — Мені за ўсё хацелася б, каб наша з вамі размова ператварылася ў класічную лекцыю”.

Тэкст і фота з сайта [PRESIDENT.GOV.BY](https://t.me/president.gov.by)

Прынцыповая думка Рыжскі бальзам

Латвію няк нельга падазраваць у жаданні захаваць сваю гісторыю. Не трэба яна ім. Цяпер адзінства латвійскай і не толькі палітыкі, каб дагладзіць сучаснаму заадамыму парадку дня, выкарыстоўваючы гэта ў гістарычных працах наошты перапісваюць. І пачалося гэта не цяпер. Чакалі не адзін год, каб выплохнуць усю назвапанашую атруту нашаму.

Дранкі і спужонка, пельмень і ікра, віно і курасан — кожная краіна мае гэтыя стэрэатыпны набор прадуктаў, якія абавязкова рэагуюць пакаштваць турыстам. У Латвіі гэта рыжскі бальзам і шпроты. З’яўляюцца прадукты, якія пачалі выпускаць на гэтых землях, калі яны ўваходзілі ў склад Расійскай імперыі.

Бальзам аўтара Абрахама Кунцэ ў сярэдзіне XVIII стагоддзя раскаштваваў, наведваючы Рыгу, імператрыца Кацярына II, а ў 1890-я гады шпроты навулічылі кансерваваць і запайваць бляшанкі ўручную ў Прыбалтыйскіх губернях. А сама Рыжская губерня, пазней перайменаваная ў Ліфляндскую, была ўтворана ў 1713 годзе ўказам цара Пятра I на тэрыторыі былой ШВЕДСКАЙ Ліўоніі. Але некаторым латышам не дае спакою іныя гісторыя, ранейшая. Яны заадаваюць “гады велічыннасці” ордэна мечаносцаў і тэўтонаў, калі еўрапейскае рыцарства заняліцца ці знішчыла мясцовыя балтыйскія і славянскія плямёны і народы, а крывакі стварылі ў вусці ракі Заходняя Дзвіна свой фарпост, што стаў пазней Рыгай. Вось і цяпер латвійскія палітыкі імкнучыся быць у авангардзе барацьбы з рускімі землямі, а рыжскі бальзам апынуўся проста растварам, прызначаным для прадулення гіены трына нашаму.

“Дзяржава сусветнага ўзроўню” — як бачыць свеце Латвія — адкрыта перайшла на рускамоўны латвійскі. Не будзе ў гэтых краінах “русскія” — у гэтую катэгорыю трапілі і мы, беларусы, а ўзукім часе, хто на мяжы не пацвердзіць, што Крым Украіне. Падзеі ва Украіне проста сарвалі абмежавальныя клапан, які стрымліваў запаліні шквал прыбалтыйскага неанацызму. Сучасныя падзеі ў Прыбалтыцы — гэта ўсвадомлены шлах, па якім не палітыкі валі свае народы не адзін год.

Спадчынічкі фантагчыных “рышараў” свой народ Паўночныя крывакоў паход супраць непажаданых жыхароў сваёй краіны пачалі яшчэ тры дзесяцігоддзі назад, калі з’явілася раней не вядомая міжнароднаму праву катэгорыя асоб — неграмадзіне Латвіі. Ім сталі ў асноўным людзі, якія перасяліліся ў Латвійскую ССР з інных рэспублік Саветаў Саюза ў 40-90-х гадах XX стагоддзя. Называў іх акупантамі і выгнаць адразу не навальчылі, але ў асобную катэгорыю неграмадзіны з абмежаванымі правамі і вылучылі. На далены момант гэта 1/10 частка насельніцтва Латвіі. Але гадоўнае, што ўсе прававоныя арганізацыі як маўчалі тады, так і маўчаць цяпер: ну не бачыць яны тут паружэння праваю чалавека і ўсё!

Не бачыць яны правыя фашызму ў заўве прэзідэнта Латвіі пра неаваходнасць гаварыць ад астагнацы грамадства “незалежных грамадстваў” рускамоўных жыхароў. І калі заўтра ў Латвіі выдудуць закон, што рускамоўныя жыхары павінны быць нашым на сваё адзінства адзінства з’явіцца, таксама ніхто не абурэнны. Прамочыць Еўропа. Папярэдні лідар ШНД А. для таго, каб не даць такіх знакам і не назвалі асоб сапраўдных латвіянаў, іх дэпартаваць ці адправіць у рэзервацыя. І зноў усё папозіцца: так і трэба.

Зноў 79-метравыя сталы — помнікі войнам Саветскай Арміі — і разбураенне ўсёго мемарыяльнага комплексу ў Парку Перамогі ў Рызе з’яўляецца нічым іншым як апаганьваннем гістарычнай праўды, жаданнем неаінашчыта выкарыстоўваць сучасную кан’онтуру для адраджэння і распаўсюджвання сваёй ідэі. Русафобская рыжская палітыка — бальзам на душу прыхільнікаў Гітлера і Бандэры. Толькі шч не застануцца ў будучыню латвійскія палітыкі габач з лустой бутылкай з-пад спіртнога і лізімкім лубанам болем пасля антырускага пахмелля?

Аляксандр КРАГЕЛЬ

Іван, студэнт 1-га курса юрыдычнага факультэта, 17 гадоў:

Такі фармат ўрока — выдатная ідэя. Студэнты могуць пачарпнуць веды ў самага Кіраўнік дзяржавы. Гэта і добрая ініцыятыва. Урок быў пазнавальным. Прэзідэнт выступіў адкрыта, даў шмат інфармацыі, выклаўся на 100%. Тое, што Аляксандр Рыгоравіч праўеў урок, яшчэ раз даказавае, што ён максімальна блізка да народа і імкнецца, каб наша краіна развівалася, квітнела і ішла ў нагу з часам.

Настасся, студэнтка 2-га курса аграрна-тэхнічнага ліцэя, 18 гадоў:

Такі ўрок трэба праводзіць часцей. Яшчэ бачылі б здарова, калі Прэзідэнт некалькі разоў па год з’явіўся навулічы ўста-новы і праводзіць адкрытыя ўрокі для студэнтаў і школьнікаў. Каб можна было асабіста задаваць Аляксандру Рыгоравічу пытанні, якія цікаваць. Для мяне вельмі цікава, што наш Кіраўнік дзяржавы адкрыты для простага народа. Такія адносіны варты ценіць.

Пачынаецца (а дзесяці ўжо і распадаўся) новы тэатральны сезон. Сёлета ён абяцае быць як ніколі насычаным. У адным толькі верасні — адрэду два фестывалі: “Белая Вежа” ў Брэсце і “Ліляк над Нёманам” у Гродне.

У лістападзе — Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску. У снежні — Мінскі міжнародны Калядны оперны форум. І так да канца сезона: што ні тыдзень — прэм’еры ды іншыя тэатральныя падзеі.

Фота са спектакля “Любовны напоі”

Дзверы адчыняюцца: Мельпамена ў чаканні глядачоў

Музычны тэатр-студыя Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Фота са спектакля “Нявеста з Імерэтыі”

Адначасова з Вялікім агляднічым сезонам Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатр-студыі Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Адначасова з Вялікім агляднічым сезонам Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатр-студыі Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Музычны тэатр-студыя Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Музычны тэатр-студыя Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Фота са спектакля “Кентэзвільскі прывід”

Музычны тэатр-студыя Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

Музычны тэатр-студыя Вялікага тэатра: 18 верасня тут пройдуць праслухоўванне прэзентацыі.

(Марыя Матах), “Адурманены муж” Мальера і “Беспасажніца. Опус 40” Астроўскага (Сяргей Кавальчык).

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы куды старэйшы: ён адкрыў ужо 103-і сезон. Акрутаў у Дзень ведаў і, па традыцыі, “Паўлінкай”. 16 верасня сваё бачанне “Гарачага сэрца” Астроўскага прыняме заслужаная дзяржаўная мастацтваў Беларусі, рэжысёр Валентына Еранькова. Малалы Данііл Філіповіч, які неаднойчы прыцягнуў увагу сваімі рэжысёрскімі пошукамі і знаходкамі, выпусціць “Рамза і Джульету”: ён атрымаў грант Міністэрства культуры на пастапоўку гэтага спектакля.

Сваім 31-у сезону, што пачаўся ў жніўні, Рэспубліканскі тэатр Беларускай драматургіі даў назву “Сезон імгненняў”. Да канца года тут запланаваны прэм’еры спектакляў “Не да смеха” ў пастаноўцы Святланы Навуменка і рогаляўскіх “Гульцоў” у версіі расійскага рэжысёра Сяргея Фядотава з Пярмі. А яшчэ РТБД — самы, бадай, актыўны ўдзельнік фестывальнага руху: за адну толькі восень калектыву здзейсніць чатыры фестывальныя ваяжы па Беларусі і Расіі.

Адчыняюцца дзверы пасля нядоўгіх летніх вакацый, Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай Тэатр юнага глядача прапанаваў спецасабістую справаздачу: адзін за адным прайдуць тры прэм’ерыя спектаклі канца мінулага сезона: 15 верасня — “Фігаро і Сярдэцкі”, 16 верасня — “Аляксандраў” паводле Васіля Быкава (да гэтага часу спектакль паспеў пабываць на брэсткім Міжнародным фестывалі “Белая Вежа”), 17-га — “Кентэзвільскі прывід”. Чарговай прэм’ерай стане запланаваны на снежань “Яўген Анегі”, Следзя за ім — штодзёны пражат навагодняга прадстаўлення “Адночы ў Салодкаградзе”, 23 — 24 верасня на мінскай сцэне будзе гастраліваць Калужскія абласны ТЮГ, які пакажа прывесчаны Вялікай Айчыннай “Вясновы дзень 30 красавіка”, а таксама рускую народную казку “Іван Царэвіч і Шэры воўк”. У сваю чаргу, мікане павяжыць у Калужку “Муху-Цацкаў” і “Доктара Айбаліта”.

Шмат прэм’ер чакаецца ў Новым драматычным. Прычым большасць з іх аддадзена малым рэжысёрам. Лізавета Машковіч, якая здзейсніла ўжо некалькі ўдалых пастапоўку з гэтым творчым калектыве, уасобіць казку “Прынц і пушка” Таццяны Ермалявай. Гэта будзе навагоны папярэднік для дзіцяці. Вяломы арыстэ Арыш Пячук, які неаднойчы расказаў на пачатку сумашчыва акцёрскага іграў у рэжысёрскай кар’ер’е, паставіць два спектаклі: 22 верасня чакаецца прэм’ера яго бачання “Лявочнага дома” Г.Ібенсена. На наш запат імя Янкі Купалы. Мастацкі кіраўнік тэатра Сяргей Кулікоўскі рыхтуе спектакль “Прымадонны” па п’есе амерыканскага драматурга і рэжысёра Кена Лювіга.

Пачае — у наступным нумары. Надзея БУНЦЭВІЧ Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Нашы магніцікі для вашага халадзільніка

Якім павінен быць нацыянальны сувенір?

Я не эканаміст, але магу павярзіць. Вось пры бібліятэках нашых ёсць аддзелы маркетынгу, займаюцца яны рэкламай, прасоўваннем выданняў. А клубы нібыта па-за межамі рынкавай дзялянкі развіваюцца? Хіба ў іх няма патрэбы ў пярэй і эфектыўнай рэалізацыі прадукцыі дамоў рамяства, што з’яўляюцца “вытворчымі” падраздзяленнямі клубных устаноў?

Ёсць такая патрэба. І калі няма тут маркетынгавага парадку, сітуацыя раз-пораз выходзіць з-пад кантролю. А пачаць варта, напэўна вось з чаго.

ГЖЭЛСКАЕ ТЫГРАНА

Узімку на пешаходнай гродзенскай вуліцы, да краёў запоўненай турыстамі, прыбоду я сімпатычны сімвал года — тыграня. Сімвалічна керамічная жывальніца была распісана па ўсіх законах гжэльскай мініятуры. Прапрамалінік-рэалізатар пагадзілася: “Так, гжэльская паршанія!” Тыграняў з выразнымі беларускімі акцэнтамі не знайшлося. (Між тым на сваіх дыванах Алена Кіш “выведла” абсалютна новую пароду беларускіх тыграў!) Палеская мініятура — калі ласка! Жостаўскія пядносы — ды колькі заўгодна! Беларуска аўтэнтычна адсутнічае.

Як каза старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахта, калі з сувенірай прадукцыі не паспаваем мы, абавязкова знаходзіцца некалькі кельміна і развартліва і запавоўнюе нішу турыстычных паслуг, якая на Беларусі ніхільна пашыраецца. Але ці гатовы мы стаць турыстычнай дзяржавай? Вось кітаіны, мяркуючы па іх актыўнасці, гатовы зрабіць які заўгодна беларускі сувенір. Нават асабліва задумвацца не будуць. Мы ж пакуль глыбакадуна разважаем.

А РЫНАК ЧАКАЦЬ НЕ БУДЗЕ

Некалькі гадоў там з задалаваннем назіраў за тым, як металысты Брэстчыны далзілі конкурсе на самы апапрабаваны беларускі сувенір. На вялікі жаль, агульна-рэспубліканскі маштаб ацэны так і не набыла. Рынак не стаў чакаць.

Сталі з’яўляцца сувеніры, вельмі далёкія ад гістарычнай праўды. Скажам, рышар часін ліпскага замкавага рэнесансу, апрануты і ўзброены як кржыжак Тэўтонскага ордэна. Магнішкі прывабілі і надліс ёсць па-беларуску “Ліскі замак”. Але пры чым тут гістарычная праўда?

САМЫ ВЯЛКІ МАГНІЦІК — 3 РАСОНАУ, САМЫ ПРЫГОДЫ — 3 РЭКТЫ

Дык мо ў нас няма чаго прапанаваць рынку? Духта! На маім халадзільніку няма месца ад арыгнальных беларускіх магніцікаў. Бясконнай і яркай калекцыяй могуць стаць магніцікі з выявамі неглюбоўскіх ручнікоў. Інакш кажучы, колькі ёсць на свеце ручнікоў з любой неглюбоў, столькі можа і магніцікаў быць. Поўны набор варта рэалізаваць з суправалідаўкай Галіны Нычэвай, якая можа “прычытаць” любі, нават дробны парастак на ручніковым полі.

А вось магніцікі з выявамі селяніна і селянінкі. Гэта сувеніры з вёскі Рэкта Ратноўскага раёна. Капштуркі вельмі лорага, але без сумневу з’яўляюцца творамі высокага традыцыйнага беларускага мастацтва. А вось мадэрновае кабетка з Чашніцкага дома рамястваў. Самы вялікі магніцік — з Расонаў. Самы вытанчаны — гардакскі пейзаж з Віцебска. А вось керамічная выява Косаўскага замка з надліскам па-руску.

АЎТАРА!

І яшчэ. Што мы ведаем пра канкрэтных аўтараў удалых нацыянальных сувеніраў? Амаль нічога. Майстры з Гомельшчыны

Якасць вабіць, кошт кусаецца

Ці лёгка набыць беларускі сувенір? Па адказ мы звярнуліся да амагараў вандровак. Найбольш разгорнуты меркаванні прапануем чытачам “Культуры”.

АЛЕНА, 29 ГАДОУ, АСАБСТЫ ПАМОЧНІК КІРАЎНІКА:

— Набываю сувеніры ў распіраных месцах. Такіх як Брэсткая крапасць, у замках, старых гарадах. Праблем знайсці цікавую прадукцыю няма. Шмат рамесніку ставіцца да працы сумленна. Вельмі падабаецца крама “Горад майстроў”.

Але часціком каля славуцкай падабраўшы “хуткадзель” — проста друкоўка карнікі на магніце. Такія “жарты” заўсёды выражаюць ці развалююцца.

Калі знаёмія просяць, з роднага Польшка я прывожу сувеніры ў Мінск. Або набываю іх для сваіх замежных сяброў. Магніты і іншыя з класных месцаў (Нясвіжскі замак, напрыклад) біру для сябе.

На мой погляд, сувенірная культура ў нас развітая, і з цягам часу становіцца ўсё больш разнастайнай.

Аднак ціна на якасную прадукцыю вельмі высокая. Хацелася б, каб яна была больш “адэкватнай”. Каб, калі пажадаў купіць, зрабіў гэта не разважаючы.

НАСТАССЯ, 24 ГАДЫ, ПРАГРАМІСТ:

— Купіла сувенір у Беларускай скарпішчы. Там былі шапікі з выявамі мясцовых рамесніцаў. Прывабілі магніцікі з зурбамі і іншымі сімваламі Беларусі. Выбар вялікі: ад дарагіх аб’ёмных, зробленых з паршанія, да самых танных, надрукаваных і прыскельных на магніт. Кераміка таксама прадставлена ў розных формах, руныя праца. Фігуркі з жалеза і шкла. Шмат усюго цікавага.

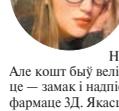
У Гродне людзі шукалі сувенірыяны магазіны, на трыпа каля Старага і Новага замкаў. Выбар аказаўся зусім бедным: памятаю толькі надрукаваныя магніты са сцягам Беларусі. Не убачыла жаданых прыгожых паршанявых сувеніраў з выявамі горада, якія звычайна прадаюць у іншых краінах.

У Гомелі, колькі жыў, ні разу не бачыла шапікі з сувенірамі. Акрамя пошты. Але там толькі надрукаваныя плоскія магніты, якія не чапляюцца.

У Мінску ў Нацыянальнай бібліятэцы бачыла сувеніры і адзёне беларускае з арнамантам, што мне спадабалася. На жаль, калі я там была (у студэнцкіх гадах), “нацыянальная блузачка” каштавала папому вельмі шытавымі. Таму нічога не купіла.

Наконт якасці: звычайна мне трапіліся добрыя рэчы, за выключэннем надрукаваных магнітаў, якіх большасць. Заўважала на некаторых крывяныя малючкі, адсутнасць часткі выявы.

Як мне падаецца, каб набыць сувеніры ў Беларусі, трэба дакладна ведаць месцы, якіх, на жаль, не так шмат.

АЛІСА, 25 ГАДОУ, РЭДАКТАР:

— Калі была на экскурсіі ў Нясвіжы, купіла сабе магніцік. Набыла ў шапіку паблізу замка. Але кошт быў вельмізны, мякка кажучы. На магніце — замкі і надліс “Нясвіж”. Выкананы з дрэва, у фармеце ЗД. Якасць выяваў. Да гэтага часу вісіць на халадзільніку, а працішло каля 8 гадоў.

Ёсць у мяне знаёмая кітаінка, што супрацоўнічала з рознымі беларускімі харчовымі прадпрыемствамі ў якасці перакладчыка для збыту прадукцыі ў Кітаі. Дык яна папярэла мяне кубак-продукцыю з Брэстскага мясакамбіната, на ім надліс “Любовь есть” і лагатып. Таксама ёсць разнастайнасць сувеніраў ад нашых прадпрыемстваў.

Юген РАГІН Фота аўтара

Мікалай Гаўрulyов — удзельнік Вялікай Айчыннай вайны

Пра турыстычны і культурны патэнцыял Беларускага Палесся "Культура" пісала неаднойчы. Нядаўня пазедка па шматлікіх вёсках розных раёнаў Брэсцчыны яшчэ раз пераканала ў тым, што паглядзець і падзівацца тут спраўды ёсць на што.

ЦАРКВА У 200 ГАДОЎ

Не раз і не два наведваў разнастайныя фэсты, што ладзяцца ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту ў Азярцы. Тут можна паглядзець і паўдзельнічаць у шматлікіх фестывалях, кірмашах, майстар-класах, а таксама завітаць у шматлікія драўляныя паводовы, у тым ліку, і царквы, падзіўніўшыся здольнасцам невадомых майстроў з розных куткоў краіны. Праўда, рэзліўніцыя паводовы там не функцыянуюць — музей ёсць музей.

А, напрыклад, у вёсцы Мясіцічы Пінскага раёна Брэсцкай вобласці можна і сёння ўбачыць старадаўнюю драўляную царкву, пад купалам якой, як і дзвесце гадоў таму, узносіць свае шчырыя малітвы вернікі. Тут, у царквы святой Параскевы Пятніцы, пабудаванай у 1794 годзе, захоўваецца цудоўны абраз Маці Божай Мясіціцкай.

Да таго ж у Мясіцічы, у дзясцаты п'ятыню пасяля Вялікая, адзначаюць і ўнікальныя рэлігійныя сьвята пад назвай "Дзясцатуха". Узнікненне сьвята, як расказала мясцова жыхарка, уздзельніца царкоўнага хора Вера Палдохўская, звязана з тым, што менавіта ў падобную п'ятыню, у 1893 годзе, матрос Іван Шпакоўскі заўважыў на хвалях Прыпяці цудоўнай абраз

Мясіціцкай Божай Маці і прывёз яе ў родную вёску. З таго часу ў палескім паселішчы пачалося ўшанаванне абраза.

— Штогод, у дзясцаты п'ятыню пасля Вялікадня да нас з'язджаюцца шматлікія паломнікі з Пінска, Пінскага і суседняга Столінскага раёнаў, — расказала Вера Палдохўская. — У парку ў гэты дзень правіцца ўрачыстае богаслужэнне, на якім прысутнічаюць сотні людзей. Гэта спраўднае сьвята для нашага сямлі!

Да слова, у суседніх Лемяшэвічах, што за 5 кіламетраў ад Мясіцічы, можна ўбачыць яшчэ адну старадаўнюю драўляную царкву Раства Багародзіцы. Ёй "усуго" 137 гадоў — закінчэнне будаўніцтва адбылося ў 1885 годзе. Яшчэ адна царква, якая знаходзіцца ў Мескцівічах, кіламетраў за 15 ад Мясіцічы, была паводвана ў 1875 годзе ў гонар Прасвятлой Тройцы. І гэты спіс драўляных царквей Піншчыны можна доўжыць і доўжыць: свае старадаўнія рэлігійныя паводовы ёсць у Вылазах, Пароханку, Куліцічах, Стаўку і шмат дзе яшчэ.

Так што аматарам старадаўняй беларускай драўлянай архітэктуры Палесся спраўды ёсць на што паглядзець. І парадзіныя тату, што гэтыя помнікі беларускай гісторыка-культурнай спадчыны Мікалай Аляксеевіч.

Старадаўняя драўляная царква ў Мясіцічах

беражліва захоўваюцца і радуць сваім характам не толькі мясцовыя жыхары, але і шматлікіх заезджых турыстаў. Да слова, тут можна ўбачыць і хагы, пакрытыя чаротам. Убачыць — і мімаволі падумаць, што машына часу спраўды існуе.

СВЕДКА ТРАГІЧНЫХ І ГЕРАІЧНЫХ ПАДЗЕЙ

На Брэсцчыне кожны падарожні адрэзу заўважае шматлікія памятныя знакі і абеліскі, звязаныя ў падзеямі Вялікай Айчыннай вайны. Напрыклад, каля вёскі Камень Пінскага раёна ўсталяваны помнік на месцы брацкай магілы, дзе 15 жніўня 1942 года фашыстамі былі рас-

Праўда, там жа, падчас баявых дзеянняў мяне і паранілі. Ляжаў у шпіталі ў Аўстрыі, потым ляжыўся ў Югаславіі. У шпіталі мяне і заспела вестка пра закінчэнне вайны. Радасці, памятаю як пилер, было многа, стралілі гарматы, усе абдымаліся і плакалі ад шчасця!

Ва ўзнагародным лісце да медаля "За адвагу", які паказаў мне ветэран, адзначана, што "1 красавіка 1945 года бранна-бойніцкім 2 стралковага батальёна, чырвонаармейскім Мікалай Аляксеевіч Гаўрulyовіч, у бай за населены пункт Пат знішчыў 2 варажыя кулямёты, забяспечыўшы наступленне савецкіх стралкоўскіх падраздзяленняў". Таксама Мікалай Гаўр-

ульовіч быў узнагароджаны многімі медалямі і ордэнамі. У яго налічваецца 11 ордэнаў і 12 медалёў. У яго налічваецца 11 ордэнаў і 12 медалёў. У яго налічваецца 11 ордэнаў і 12 медалёў.

БІБЛІЯТЭКА ЦІ МУЗЕЙ?

І на астачу хачелася б расказаць пра незвычайную бібліятэку-музей у вёсцы Малькавічы (старарэчы кажуць Малкавічы). Гэта адзіная сельская ўстанова культуры Ганцавіцкага раёна, якая працуе ў падобным статусе. У бібліятэцы ёсць дзве музейныя залы — "Мінуўшчына і сучаснасць вёскі Малькавічы" ды "Побыт і этнаграфія".

— Тут мы знаёмім усіх ахвотных з сабранымі матэрыяламі пра людзей, якія сваёй працай і гераічнымі ўчынкамі стваралі гісторыю вёскі, напрыклад, ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, удзельніцамі вайны ў Афга-

станіяны наведвальнікі ўжо перачыталі ўсе больш-менш цікавыя кнігі, што месціцца ў фондах бібліятэкі-музея.

Працуе ў сядле і звычайная клубная ўстанова, дзе функцыянуюць чатыры гурткі, сядзім які ёсць спартыўна-аздаруленчае аб'яднанне "Алімп". Як кажа загадчыца ўстановы Вера Дзінко, "Алімп" ладзіць шматлікія спартыўныя мерапрыемствы, а летам выбіраецца ў паходы ў розныя мясціны Ганцавіцкага раёна. Правадзіцца тут і дзясцаткі, і вечары выпускнікоў, і выстаўныя дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва ды шмат гэта яшчэ. Малдая загадчыца вельмі задолелана сваёй працай, бадалае, яе родная вёска

Нераскрыты патэнцыял, або Паляшукія брэндзы — навідавоку

З пазедкі па некаторых раёнах Брэсцкай вобласці

Хагы, пакрытыя чаротам, у Мясіцічах Пінскага раёна

ловічы быў узнагароджаны многімі медалямі "За ўзяцце Будапешта", "За перамогу над Германіяй" ды іншымі, юбілейнымі, медалямі.

Пасля закінчэння вайны Мікалай Гаўрulyовіч працягваў ваенскую службу ў Румыніі, а потым вярнуўся ў родныя Марозавічы. Працаваў у калгасе, ажаніўся. У яго нарадзіліся двое дзяцей, якія і цяпер часта прыязджаюць, ападваць быць у вёсцы. Не варта і казаць, што Мікалай Аляксеевіч добра ведаево не толькі ў роднай вёсцы, але і ў Пінскім раёне. Неаднойчы ветэран выступаў на мітынгх, зладжаных з нагоды 9 мая ці 22 чэрвеня ў суседніх Лемяшэвічах, дзе стаіць помнік загінуўму герою Вялікай Айчыннай вайны.

ністане, а таксама з побытам і традыцыямі нашых продкаў, — палтумачыла загадчыца бібліятэкі-музея Любоў Дзямчук, якая, дарчы, працуе там гэтай пасадзе ўжо 24 гады.

— Акрамя таго, пра нашай бібліятэцы існуе клуб "Скарбіна", які аб'ядноўвае людзей стала ўзросту.

У бібліятэцы-музеі, натуральна, ёсць не толькі старадаўнія рэчы, але і сямія сучасныя. Напрыклад, кам'ютар, сканер, прынтэр, ксерас, з дапамогай якіх ўстанова выконвае план палітычных паслуг. Колькі грошай прыносяць і камерцыйны фонд установы, які складаецца з запатрабаваных у чытачоў кніг. Іх загадчыца прывозіць ажно з саміх Ганцавічэў, бо па-

месціцца непалацькі. Так што клубная справа ў сядле — у надалейшы, хоць і маладых, руках.

Як бачна, турыстычны і культурны патэнцыял на Брэсцчыне спраўды вялікі, багаты і поўны цікавасцямі. Тут табе і славацца гісторыка-культурна спадчына, тут і ўспаміны пра мінулыя вайны, і незвычайныя, арыгінальныя на сваім змесце, сельскія ўстановы культуры. Выбар, што называецца, на любы густ турыста. І лепшага адпавяду ў выхадныя дні наўрад ці можна прыдумаць. А наталіцца прыгожымі пейзажамі, калі так ужо захопачца, можна і на берагах Прыпяці ці Пінны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Навошта акцёру вербацім?

Акцёрская прафесія заўсёды інтрыгавала сваім бласкам. Шмат хто ўяўляў, як кроцьшы па чырвонай дарожцы, раздзае аўтографі і атрымае заветныя аскар. Але не кожны ідзе далей за фантазіі і прысяяе кіно і тэатру жшці. Наша гераіня Дар'я Атрошка на ўласным досведзе пераканалася: мары могуць ператварцца ў рэальнасць, калі ты не пабіашы дзейнічаць.

ВАЖНА АДКРЫВАЦА ГЭТАМУ СВЕТУ

Дашы пачасіацца трыціць у майстэрню Сяргея Дзімітрыевіча Бызу. Як прызначыла сама дзвучына, гэта будз вяршыліца моманту.

— Па адчуваннях — я вучылася ў інстытуце не чатыры гады, а ўсе дзясціць. Навучанне было разнастайным, штодзённым і вельмі складаным. Гэта частка жыцця, дзе мяне захапляла кожная вывучаемая дысцыпліна. Акцёрскае майстэрства, маўленне, танец, вакал, фехтаванне, сцэнічны рух, акрабачыцца, праца з камерай, гісторыя тэатра, мова, філасофія, псіхалогія — усё гэта мы павінны былі спасцігнуць і ўбраць інфармацыю, які губка. Нас вучылі рызыкаваць і адкрывацца гэтаму свету.

ГЛЯДАЧ І АКЦЁР

Самы важны і каштоўны складнік навуковага для акцёра — дэдука ў паступаючым. Падобна навуцы Дашы і яе аднакласніцы сядзілі ў існай спектаклях, кожны з якіх мае сваю дзвучыну гісторыю стварэння і незвычайны выклад.

— Яшчэ на першым курсе мы пачалі працаваць над раманам

І жартам і ўсюр'ез:

Не ідзе ў акцёрскую прафесію. Ні-ко-лі. Гэта пекла, гэта цяжка і вельмі няўдзячна праца. Калі мае словы вас не спыняюць, то спрабуйце, але рыхтуйцеся: будзе складана. Акцёрства ў невялікай дозе дапамагае ў жыцці: раскрывае сябе, зразумець, што мы адчуваем цяпер, сфарміраваць наша ўспрыманне навакольнага свету.

"Сто гадоў адлінота". Рэпетыцыі доўжыліся пятам чатырох гадоў. Спектакль "Буядыня. Гісторыя аднаго роду" ідзе два дні па тэатры галіцы. І гэта, без сумневу, самае цікавае праца, якая была ў маім жаншці.

На другім курсе мы паставілі спектакль "Планета Людзей" з рэжысрам Дзімітрыем Крэйсцінкіным па заданні вярбамі. Вярбамі — гэта такія творчыя заданне, калі ты барзіш інтэраў ў БДУКМ на рэжысэра страды. Праз год з новым запалам я паспрабавала свае сілы яшчэ раз у Маскве ў Пейярбургу. І не прачылацца, таму што ў Пейярбургу я была залічана ў Расійскі дзяржаўны інстытут сцэнічных мастацтваў.

Сцэна са спектакля "Буядыня. Гісторыя аднаго роду"

самі абіралі, хто будзе іграць. Ім далася магчымаць вышэйшы нумарок з акцёраў заагда не ведае, хто будзе выконваць ролю. Такі спектакль заўсёды атрымаўся жывым і незвычайным.

Падчас пандэміі мы шмат працавалі над спектаклем пра каханне "Шэкспір у час чумы", дзе распавядалі дванаціць рамантычных гісторыяў. У рэпертуры таксама ёсць незвычайныя маўленчы спектакль "Анегіт". Ён цікавы тым, што там няма ні дэкарацыяў, ні касцюмаў, ні грэму, ні музыкі. Жорэ светла, артэст, яго голас — гэта ўсе прылады, якія ў іграе ёсць, каб дакрануцца да сэрца глядача.

Спектакль "Дзеці прахадных двароў" рэжысэра Яўгенія Натанавіч быў створаны да 60-го-

дзень — суровы графік спраўдніх прафесіяналаў.

— Для акцёра самае важнае — праектыя. А зараз уявіце: гэту неапісаную магчымасць у нас забірае хвароба. Але мы не разгубілі ў пандэмію каранавіруса і пачалі працаваць на карантыне ў фармаце акалай. Памятаю, як у чатыры гадзіны ранішч запісалі пробы на Фінскім заліве, каб аднастараваць снітанак. Патрэбна была менавіта таа атмасфера, якая ў тэатры стварэцца з дапамогай святла і гучы.

Рэпетыцыі — складаны працэс. Ролі рэжысэрам размяркоўваецца сумленна: колькі ты напіраваеш — столькі і атрымаеш. Мне даручаліся галоўныя. У кожнай я знайшла тое, чаму суперкажываю. Ёсць такое правіла: ты адвакат сваёй ролі. Нават калі іграеш алмонга персанажа, паспрабуй зразумець, як ён такім ставі і бараю і яго да апошняга. Ужываюся ў ролі па-рознаму; у нейкіх хутка, для некаторых патрабавуцца п'эзуны

КАМЕРА, МАТОР...

Фільмаграфія Дашы налічвае дзясці кінастужак. З іх галоўныя: "Буядыня. Гісторыя аднаго роду", "Праца над памылкамі", "Смежны жывіць". Сярыя "Вангелія", дзе дзвучыцца серыя малавужына Вангу, стаў для яе лэгалізацыянальным.

Рэжысэр сядзіла Сяргей Баручкоў — выдатны чалавек. Менавіта ён паказаў, што такое любоў да людзей, да звычайнай плячоўкі, камады. Мы працавалі ў Беларусі ў Балгарыі. Мяне ўздымаў на пад'ёмным кране, круцілі над елкамі — гэта было першы надзвычайна круты досвед у кіно. Не ведаю чаму, але мне вельмі падабаецца, калі гучаць словы: камера, матор, калі столькі людзей старэцца дзеля аднаго кадра на некалькі секунд. Гэта вярзаюцца праца каманды!

ТЫ АДВАКАТ СВАЁЙ РОЛІ

Не кожны гадоч можа ўважыць той аб'ём працы, які акцёры робяць за кудзімай паводаль ад чужыя вачэй. Выдатны касавая спектакль, на які не маемчыма было купіць квіткі, патрабавалі ад нашай гераіні і яе калег вельмінай самааддачы. Не спаць ночамі, вывучыць тэкст, есці адін раз на

Сцэна са спектакля "Дзеці прахадных двароў"

Да этага пытанья наша гераіня падхоўдзіць па-філасофску:

— У нашай сферы часта кажуць: кіно — гэта пра грошы, а тэатр — для душы, але гэта не зусім так, таму што кіно — таксама для душы. Усёды трэба працаваць, калі хочаш голанага выніку. У тэатральным аспрэдылі існуе вырах: каб стаць паспяховым артэстам ёсць правільны трэ: "Т": трылюбасце, талант, терпенне. І вост калі выконваць гэтыя тры "Т", то злопесі дамагчыся поспеху. Кіно і тэатр абсалютна розныя рэчы, у іх розныя механізмы працы. У кіно досціць лёгкага руху вачэй налева ці направа — гэта ўжо нейкая эмоцыя. У тэатры гэтага недастаткова.

— З замежных — гэта Дзяміі Кэмеран, калі яшчэ паспеў з ім прапрацаваць. Ёсць шмат крутых расійскіх рэжысэраў, напрыклад, Канстанцін Хабенскі.

Я толькі завяршыла вучобу і, бышчам, нейкі этап жыцця скончыўся, а новы ішчэ не надышоў. Зараз адпачываю, набіраюся сіл, спрабую зразумець, што мне трэба, што падабаецца і выбудоўваю шляхі на будучыню. Я давораю жышню, лёсу, сусвету. Маё ад мяне нікуды не пойдзе.

Помню, як упершыню ўбачыла нашу гераіню: вельмі дзвучыцца з дзясціна касавы, з якой мы адпачывалі ў дзіцячым садку. Ужо тады адчула яе ўнутраны асцяжы, які так прывіваў навакольнасць. Пачыў убачыцца Дашу на тэлеэкране і мне праціла напучыць: яе маюць вельмі арыялі і невярогаднае. Прайшчы час, зараз таа дзвучыцца з дзясціна касавы ўзвене ідзе на сваёй прафесійнай дарозе і мае грандыёзныя намеры.

ПРАВАЛА ТРОХ"Т"

Кожны артэст стаіць перад вечнай дилемай: кіно ці тэатр?

Пра каханне? Ніколі не зашмат

Беларускі дзяржаўны маладзёжны тэатр звярнуўся да апавяданняў Васіля Шукшына і паставіў паводле п'есы з іх спектакль "Яшча раз пра каханне".

Сапраўды, калі пра каханне ні гавары, усё будзе замала: тэма гэта — невечэрняя. Як і творчасць Шукшына, што перажывае апошнім часам новы ўсплёск грамадскай увагі, прычым менавіта праз тэатральнае ўвабалецтва самага рэжысёра кітаўту.

Рэжысёр Юры Пахомуў спыніўся на апавяданнях "Раскас", "Сцепківа каханне",

"Бяспалы", "Бошкі", "Увосені". І за асноўную тэму вылучыў каханне. Пра гэта сведчаць і назва спектакля, і яго анонс, і абраны жанр — меладрама. Знешне ўсё так і ёсць, але насамрэч спектакль не папарадоўваецца азначанаму жанру, бо цэнтральны і ім становіцца сацыяльна-гістарычная праблематыка. У кожнай з п'ес частак акцэнтаюцца непрымірныя моманты супрацьстаяння вера і вёскі, іншыя сядзевы і горада другога, зазвычайна маладзёжнае маюцца, якая сочыць за разгортваннем сюжэтнай лініі, супержывае героіны і быццам бы індывідуалізавана: кожны з яе ўдзельнікаў пазначаны якасць персанаж, імя якога супадае з іменем артыста. Няўжо артысты і сапраўды граюць саміх сябе? Не, бо надалі вялікая атрымаўшыца псіхалагічная дыстанцыя паміж атачэннем шукшыньскіх герояў і сучаснай беларускай моладдзю. А між тым, гэта мот бы быць цікава рэалізаваць прыём, калісьці скарыстаны да прыкладу, Сямёнам Штэйнам у пастаноўцы

сборой ці вас саміх". Такі зварот адрасаваны старэйшаму пакаленню. І стасуцца менавіта з расійскай рэчаіснасцю і традыцыямі савецкага сетаўспрымання. Для іпсэршаній беларускай моладзі такая пастаноўка — штошці накіталт музэйнай экспазіцыі "Назад у СССР".

Але роля неаб'якавых глядачоў-слухачоў прадугледжана ў спектаклі. У сізнічым увабалеці ўсіх апавяданняў, акрамя другога, зазвычайна маладзёжнае маюцца, якая сочыць за разгортваннем сюжэтнай лініі, супержывае героіны і быццам бы індывідуалізавана: кожны з яе ўдзельнікаў пазначаны якасць персанаж, імя якога супадае з іменем артыста. Няўжо артысты і сапраўды граюць саміх сябе? Не, бо надалі вялікая атрымаўшыца псіхалагічная дыстанцыя паміж атачэннем шукшыньскіх герояў і сучаснай беларускай моладдзю. А між тым, гэта мот бы быць цікава рэалізаваць прыём, калісьці скарыстаны да прыкладу, Сямёнам Штэйнам у пастаноўцы

оперы Генрых Вагнера "Сцежка жыцця" паводле "Воўчай зграі" Васіля Быкава. Там сучаснікі каментавалі сізнічныя падзеі і нават умешваліся ў іх: дапамагалі партызанам, што ратуюцца ад фашыстаў, выкашчы колы, загрузлі ў дрыгвы. Гэта моцна ўздзейнічала на залу, вымушала паставіць сябе на месца і тых каментатараў-памагачоў і непасрэдных удзельнікаў ваіны.

У іпсэршаній спектаклі нічога гэтага не адбываецца: дзеянне застаецца цэлым у мінулым, і яго асэнсаванне залатыць толькі ад глядачоў. Рэжысёр не палемізуе з аўтарам, не імкнецца штошці перайначыць, чамусьці звышчашчэ пазіцыі сучаснасці: пастаноўка

максімальная дакладна адлюстроўвае стаўленне Шукшына да апісаных і сітуацый. Галоўным у спектаклі, як і ў апавяданнях пісьменніка, становіцца яркі характары, данесеныя, у тым ліку, праз яркавую харазграфію Кірыла Балтрукава. Менавіта пластычнае рашэнне прыцягвае увагу ў "Раскасе", ствараючы запамінальныя абліччы Афінэра (Анатоль Лагуценка) і Людміль (Вялята Сарырава), што сыходзіць з ім ад Івана (Яўген Луковіч). У фінальным апавяданні залатыць апошняе заганяны артысты амаль незалежна ад пераўвасбоджэння ў Мар'ю і Паўла, а ў "Сцепківым каханні" ўсё тая ж Сарырава з Лагуценкавым — яшчэ ў Вету і Ва-

сю. Цэнтрам не толькі гэтага апавяду, але і ўсяго спектакля становіцца закаханы ў дзячыну Сіёпа, няўмелы, нязграбна смешны, але вельмі шчыра залыяны якога бліскуча перадае Мікалай Варабей. Фігура закаханага, што не навучыўся (і, як паказваюць іншыя апавяданні, да скону дзён і не навучыцца) выказваць свае пачуцці, становіцца сімваламі. І выклікае шкадаванне пра забудзенне праз гэта чалавечыя лёсы, яшчэ больш акцэнтуючы ва ўсім спектаклі надзвычай актуальныя сёння сацыяльна-гістарычныя аспект. Сапраўды, пра каханне можна гаварыць па-рознаму!

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Марк Ротка 1903 — 1970 гг.

Сусветназваны мастак, вядучы прадстаўнік абстрактнага экспрэсіўнізму, адзін са стваральнікаў жывіснай каліграфіі.

1903 г. Нарадзіўся 25 верасня ў г. Дайнава, Віцебскай губерні (сёння г. Дайнавіліс, Латвія), у айзкой сям'і фермаўра. Ім пры нараджэнні Маркус Роткавіч.

1913 г. Папярэдняй сусветнай ваіны ўрайскай паргоне вымушана сям'ю міграваць у паўночны лясной будзён у Эда.

1922 г. Вядучы школы атэстат дазволіў атрымаць спэцыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

1930 г. Уздымаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

1923 г. Трапіць на прагу ў Нью-Ёрк, дзе, наведаўшы аднаго са збор у Нью-Ёрку, пачынае цікавіцца мастацтвам, наведаў мастацкія курсы і ў тым часе паступае ў новую школу дызайна Парсанса.

1938 г. Атрымаў амерыканскае грамадзянства і з'явіўся свай ім на творчы псеўданім Марк Ротка.

"Чорныя, белыя, чырвоныя, жоўтыя", 1950 г.

1921 г. Білскае закананае агульнаадукацыйнае школа, асцяпа ўздзейнічае ў моткі мастацкага ўрайскага згуртавання.

Пазней, каб атрымаць навучыне, працаваў чэрпаборцам і афіцэнтам, аднак у хуткім часе горада цікавацца да адукацыі і ідзе ўніверсітэт. Мастацтва вяртаецца сёння толькі ў 46 гадоў, каб атрымаць ганаровае ступені доктара прыгожас мастацтваў.

Праз некалькі месяцаў пасля пераезду будыа будучага мастака гмірае ад раку. Сям'я мастака без караёнаў і Маркус вымушаны пераехаць. Ён далейшае сваю дзядзю і паралельна навукацца ў агульнаадукацыйнай школе, дзе робіць поспехі.

"Аранкавыя, чорныя, жоўтыя", 1950 г.

Аб чым шэпча беларуская правінцыя?

Амаль дзесяцігоддзе фатаграф Сяргей Лескець прысвечыў даследаванню свету беларускіх шпату. Вынікам яго шматлікіх падарожжаў па краіне сталі публікацыі ў медыя, фотавыставы і кніга "Шэпт", пра якую наагаварыў пісаў у красавіку. Своеасабіва і справядзачка можна лічыць аднайменны выставачны прэкт у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў.

Яно мае сілу, і яго сакральная роля вельмі важная". Традыцыйна лядчыя словам, хоць найбольш добра захавалася менавіта на нашай зямлі, вядома многім народам, як і чырвоная нітка на жапіцы ў якасці абрэкта. Таму гэты сімвал абраны стражнем, злучальнікам экспанатаў. Чырвоныя ніткі ў прамым сэнсе звязваюць розныя часткі першай залы, перакрываючыся ў яе цэнтры, дзе дэманструюцца каваляк прэва незвычайнай формі. Відаць, гэта адсылка да "кравуляў". Так называюць часткі дрэва, галінкі альбо карэньчыкі, якія пад удзеяннем невядомай сілы зрастаюцца ў ка-

цы ці ракавіны вымерлых маляскоў (іх у народзе называюць "чортаў палец"). Для народных лекараў жа гэта важная працоўная інструменты, неад'емная частка рытуальных дзей, як і паказаныя ў прабах хлебныя крошкі ці макавае зерне.

Экспазіцыя заняла тры залы, першая з якіх прысвечана толькі адной гераіні даследавання — бабы Алены са Смагонішчы. Знаёмым аўтару з шпатуэй сімваламі прыпала на летняе соннастанне. З ёй адрэзу ўсталяваліся добрыя адносіны, і фатаграф неадночы завяўтуў у гэты да бабы. А нек запісаў яе апвел на візакамеру. І вось перад наведвальнікамі выставачнага праекта — унікальны ролік з апавелам пра зёлкі, што растуць у ваколіцах. Побач дэманструецца цылая калекцыя партрэтаў Алены і пейзажаў з яе краю. Называць цікава параўноўваць уласныя ўражанні ад белгата знаёмства з гераіняй з нататкамі фатаграфа. Тут на дапамогу прыйдзю раздрукаваныя фрагменты з яго кнігі "Шэпт".

Другая зала гарантуе прыемныя ўражанні ад называчка дакладных псіхалагічных партрэтаў іншых гераіняў праекта. Сяргей Лескець здолеў пака-

ваць. Ім прылісваюць чудадзейныя ўласцівасці, напрыклад, выратаваны людзей ад хвароб вацэй, сурокаў ці спуду. Маўляў, дастаткова праліць праз апуліну ў кравулі вад і пасля сэрбануць ці абмыцца ёй.

Насчанна экспазіцыя і іншыя адметныя аб'ектамі. Дзіна Даніловіч вырашыла не абмяжоўвацца фотаздымкамі і зямляю аўтара поўную калекцыю экспедыцыйных матэрыялаў, а каваляк прэва незвычайнай формі. Відаць, гэта адсылка да "кравуляў". Так называюць часткі дрэва, галінкі альбо карэньчыкі, якія пад удзеяннем невядомай сілы зрастаюцца ў ка-

заць глыбіню ўнутранага свету, напоўніць перадаць адметнасці асобы.

У трэцяй зале глядач нібыта атрымаў найвышэйшы ступень доступу да таёмнай традыцыі і віртуальна трапіць на рытуал лядчыня да шпатуэй. У ахутанай цёмрай прасторы бесперапынна дэманструецца відарок з сэнсам і высокай лекары. А побач з падвешаным над сталом пучкамі кравуляў і п'ямы — балотны багун, які кружыць галаву сваім інтэнсіўным водам.

Фатаграф, незадаволены цікавасцю меды да буйных гарадоў, хацелі паказаць каштоўнасці, якія зберагае глыбіня. Разам з куратарам Дзінай Даніловіч ён не проста адзначыў існаванне з'явіў і вывёў з ценю шпату, а будоваў сапраўды мост у нейкі іншы свет. Каб талібленне не абдылося, варта толькі прыслухацца да паучыцца. На жаль, адказаў на пытанні, чаму людзі дагэтуль звяртаюцца да старадаўніх практык і чаму лядчыне словам нарэдка спрацоўвае, наведвальнікі так і не знайдзе.

Даніла ШЫЙКА
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

АҮТОГРАФ З БЕЛАРУСКОЙ ЗЯМЛІ

Марк Ротка адзін з самых камерэцыйна паспяховых мастакоў у сучаснай гісторыі. Кошт яго карцін дасягае аднаго ў сотні тысяч, а то і мільёны долараў. Самым дарагім творам стала палатно "Аранкавыя, чырвоныя, жоўтыя", якое было прададзена на аўкцыёне за \$65,882 мільёна.

На радзіме мастака ў яго гонар быў усталяваны помнік (2003 г.), а ў 2013 адчынены арт-цэнтр яго ім. У Беларусі, на жаль, нічога са славядчых мастака не захоўваецца.

"Аранкавыя, чорныя, жоўтыя", 1950 г.

З ініцыятыва ўрасту паступае ў урайскае рэгіянальнае школа — мідра, дзе вывучае Талмуд і Псалтыр.

У гэты час у Портлендзе (штат Арегон) ужо жыў да роднай дзядзю Марна, імя займаўся выробамі адзення.

Пазней, каб атрымаць навучыне, працаваў чэрпаборцам і афіцэнтам, аднак у хуткім часе горада цікавацца да адукацыі і ідзе ўніверсітэт. Мастацтва вяртаецца сёння толькі ў 46 гадоў, каб атрымаць ганаровае ступені доктара прыгожас мастацтваў.

"Чорныя, белыя, чырвоныя, жоўтыя", 1950 г.

Трапіць на прагу ў Нью-Ёрк, дзе, наведаўшы аднаго са збор у Нью-Ёрку, пачынае цікавіцца мастацтвам, наведаў мастацкія курсы і ў тым часе паступае ў новую школу дызайна Парсанса.

Уздзімаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

Уздымаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

Трапіць на прагу ў Нью-Ёрк, дзе, наведаўшы аднаго са збор у Нью-Ёрку, пачынае цікавіцца мастацтвам, наведаў мастацкія курсы і ў тым часе паступае ў новую школу дызайна Парсанса.

Уздымаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

Уздымаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

Уздымаецца ў мастацтва, дзе атрымаў ступенічкі атрамца, спецыяльнае ў Віленскай універсітэце, дзе будучы мастак і вучыўся на прагу дзвух гадоў.

"Чорныя, белыя, чырвоныя, жоўтыя", 1950 г.

Апошнім гады сталі для мастака невясёлым выпрабаваннем. За лядчыні ён быў дэнаваны шлобам, смерць маі, кравуля ад нерэгулярна людзямі спускаў іго твораў — усе гэта кіравало да кашчонай драўля, імя абдыкавалася праблемамі са здароўем і шматлікімі зямчакі. Зароўна настроі адбіўся на яго творч — імя згубіў шрыт комерт і галачі ўраўняў з сабе амаль чорнай палітольна. Адной з самых апошніх і самым змяненым работ мастака стаў роспіс каліцы ў Уэстоне, для якоў ён напісаў 14 сям'ю чорных, імя беладна, палатно імя цэнтр кожна год прывабліваецца звыш 60 тысяч наведвальнікаў самаго рознага вераваннем.

"Белыя", 1969 г.

Жыву з Богам у душы. І гэты Бог — мой бацька. Цікі, засяроджаны, бесканфліктны... Характарыстыка абсалютна недакладная, але пра гэта пазней. Галоўнае для мяне вося ў чым.

На свяце аграгарадка Чарнурачка

І НЕ БЫЎ БЫ Я ЖУРНАЛІСТАМ

Перад тым, як пра яго, я крыў па сабе. Шчыра і па сутнасці. Сорамна, але тэра. Не рэкамендую пісаць з мяне бяграфію, бо ніколі не ведаў, кім хачу стаць. У школе пачаў пісаць нямелыя вершы і гэтыя ж песні — бацька адразу ж падараваў гітару. Калі я пачаў малываць, бацька распачаў гаворку аб высокай прадвызначанасці бескампрамісных імпрэсіяністаў. Але забавіць заставаліся забавкамі. Бацька на пэўны час адклаў маю прафрэагентажыю. Аднак нежак адчуў, што піраець далей не ляга, і рашуча зазначыў: «Сёння быў у рэдакцыі. У іх няма карэспандэнта. Заўтра выходзіш!» Я выйшаў і іду па сёння. Богам дадзена справа не можа быць выпадковай.

Калі ёсць на свеце Бог...

Свята фальклору на Быхаўшчыне

Школьны кірмаш у Ваўкавыскай раённай бібліятэцы

ЁН ТАКСАМА ВУЧЫЎСЯ

Ён быў самым старэйшым з шасцера дзяцей. Сям'я сестра Вялікую Аліцкую ў Сморгоні. Дзеці адправілі ўсіх у Казахстан, а сам у той жа дзень скрываўся на фронт. Бацьку было талы 14 гадоў. У эвакуацыі ён працаваў на тусенчыным трактары. Потым быў фронт, вайска, з якога ён вярнуўся ў 1948-м. Сустраў маю маці, настаўніцу, сам вырашыў стаць настаўнікам. (Па-моіму, пасля вайны становіцца вярта толькі настаўнікам.) Выкладаў спачатку працоўнае навучанне. Я таксама пачаў вучыцца рабіць уласным рукам мадэлі планераў і аўтаматбы.

На Ганненскім кірмашы заўжды завозна

ВЫ УМЕЕЦЕ ХАВАЦА?

Не ад праблем. Ад інфарктаў, інсульту і неадаручных канфіктаў? Падасца, гэтай здольнасцю, якая называецца стрэсаўстойлівасцю, валодаюць толькі таленавітыя. Бацька, які паспеў завочна скончыць універсітэт і стаць біёлагам, ханатаў ад кепскага ў лесе і на рэчцы. Быў вялікім знаўцам грыбных і рыбных месцаў. На гэтым агоння інтарэсы толькі пачыналіся.

ПАЦІЛЬЦУ У ЯБЛЫЧКА

У дзяцінстве шакі мне замяніла спартыўны збор: пістэты Марціліна, дробнакаліберныя насіа, якая называецца стрэсаўстойлівасцю, валодаюць толькі таленавітыя. Бацька, які паспеў завочна скончыць універсітэт і стаць біёлагам, ханатаў ад кепскага ў лесе і на рэчцы. Быў вялікім знаўцам грыбных і рыбных месцаў. На гэтым агоння інтарэсы толькі пачыналіся.

УСЕ МЫ — ТВОРЦЫ

Чытаць — гэта ў нас калях. Бацька чытаў шмат. Асабліва любіў Прыстукіна за яго аповесці «Ночнае тучка злотая». Бацька вельмі любіў гітары, выхваляў за імі і не мог зразумець, за што чачыніў выгналі з раздзім ўсёй нацыяй... А шчыг ён малываў адем. Халдзі на спеўкі раённага настаўніцкага хору. Любіў оперную класіку. «Скажыце, дзевушкі, подуржэе вайш...» Яго любілі і кахалі.

КАТЫ, ЯБЛЫКІ І САБАКІ

На адным садовым дрэве ў бацькі расло па некалькі гатункаў прышчэпленых яблыкаў. Ён халдзі вакол гэтага чарадзельства ў атачэнні катой, сабак і галубоў. У такіх момантах ён нагадваў мне леса-віка, які дакладна ведаў, для чаго створаны свет. А якая кармушкі мы рабілі зімой! У сучжо ўсе лясныя птушкі перабраліся ў наш сал.

МАХНЕМ НЕ ГЛЕДЗЯЧЫ

Усё жыццё ён збіраў запалічкі. Бензінавыя, бо газавыя яшчэ не прыдумалі. Калекцыя не была пастанійна. Галоўным прышчэпам ён стварылі заставалася франтавое «Махнем не глядзячы». Кінуў паліць ён тады, калядзіх. Бацька чытаў шмат. Асабліва любіў Прыстукіна за яго аповесці «Ночнае тучка злотая». Бацька вельмі любіў гітары, выхваляў за імі і не мог зразумець, за што чачыніў выгналі з раздзім ўсёй нацыяй... А шчыг ён малываў адем. Халдзі на спеўкі раённага настаўніцкага хору. Любіў оперную класіку. «Скажыце, дзевушкі, подуржэе вайш...» Яго любілі і кахалі.

КІРМАШУ — 301 ГОД

Сёння Зэльвенчыну яшчэка ўвільч без Ганненскага кірмашу. Адроджанні дзеі сёлетэ — 301 год. Вося што піша з гэтай нагоды намеснік дырэктара ў атачэнні катой, сабак і галубоў. У такіх момантах ён нагадваў мне леса-віка, які дакладна ведаў, для чаго створаны свет. А якая кармушкі мы рабілі зімой! У сучжо ўсе лясныя птушкі перабраліся ў наш сал.

А шчыг ён малываў адем. Халдзі на спеўкі раённага настаўніцкага хору. Любіў оперную класіку. «Скажыце, дзевушкі, подуржэе вайш...» Яго любілі і кахалі.

Зянькоўская. — 3 гэтай нагоды ў дзіцячай бібліятэцы Астроўца праішла акцыя на раёніце «Спінаемся кнізе на датамогу». Дзіцячы «урачы» атрымалі ў якасці падарункаў школьныя прыналежнасці».

А ў Палашы мастацтваў Бабурыска ладзілася гульнявая праграма, прымеркаваная да Міжнароднага дня святлафару. Улад у мерапрыемстве бралі навуковыя гімназі № 1, якія гаварылі пра строгае захаванне правільнаў дарожнага руху. Напісала пра гэта металыст аддзела па рабоце з дзецьмі Вікторыя Рубен.

І ПАЎСЮЛЬ ПАСПЕЛІ

З інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру піша Карына Ошва: «Днямі бібліятэкі Гродзенскага раёна паўдзельнічалі абразу ў трох раённых святках. На Аўгустоўскім канале яны, напрыклад, арганізавалі бібліятэчную гавань «Скарбы кніжнага мора». У Квасоўцы на свяце «Край белы буслоў» падарылі «Кіжжюю паліску». А на свяце Вадзіны ў Камішчы пранавалі чытачам не толькі кніжкіны, але і мясныя прысмакі».

Апошнім часам традыцыйныя сталі святкі не толькі вясак, але і святкі аграгарадкаў. Аліца з іх праішло дзімаў у аграгарадку Чарнурачка Шклоўскага раёна. Вося пра што распавядае загалчак Чарнурачкага вясковага клуба Людміла Макеева: «Задавалі мы імёны тых, хто не дажыў да этапа святковага дня. Прымагі цёплыя словы і музычныя івішаванні доўжаежыры Марыя Савельева, Сафія Макараўці і Марыя Кураўці і для самых юных жывакоў, а таксама — для юбіляраў. За канцэрты складнікі мерапрыемства адказвалі вакальны сурт «Чарнічанка» Чарнінскага СК, саісты Гавалскага СДК, супрацоўнікі Чарнурачкага клуба і Чарнурачкай сельскай бібліятэкі, а таксама саісты Шклоўскай дзіцячай школы мастацтваў».

СВЯТА ФАЛЬКЛОРУ

У аграгарадку Слезкоўкі Ваўкавыскага раёна праішоў фестываль у падрмакку культуры, які прэзентаваў дасягненні рэгіянальнай культуры кожнага, нават самага малечкага вяскага вяска.

Пшыне пра цікавае! Сустрэнемся праз тыдзень. Яўген РАПН

“Птушка шчасця заўтрашняга дня...”

І яна можа прыляцець у вашу хату, шаоўны чытач, калі вы, па-першае, падлісаны на нашу газету (хаця ёна на месца), а па-другое, уважліва яе чытаеце, які гаворыцца — ад першай да апошняй старонкі. Прызаваў крывакаві будзем публікаваць кожны месца. Гэта новае забавляльны праект для тых, хто з намі, хто любіць беларускую культуру і уважліва сочыць за ўсім, што ў ёй адбываецца. А хто, як не мы, галоўнае культурнае выданне краіны, падрабзна і ўсебакова пра такое напіша?

Крывакаві фармуоцца па выпусках газеты за папярэдні месца. Так што абіраеце вольную хвілінку дарагія чытачы, і пад кубачак духмянай кавы ці гарбаты, перагартайце падліску «Культуры» за жывінь і разгадайце крывакаві. Пераможцы атрымаюць эксклюзіўны падарунак ручной працы — шчытавую птушку-абарг. Толькі не спрабуйце знайсці правільны адказ без нашай газеты. Не атрымаеце!

Пераможкам стане той, хто першым да 25 верасня даше фота запуюнай крывакаві на адрас: reklama@kultura-info.by. Дакладныя аказы будуча апублікаваны ў першым кастрычніцкім нумары «Культуры» разам з новым заданнем. Паслеху вам, шаоўныя чытачы! Дарчы, па выніках года сярод пераможцаў мы разыграем суперпрыз, але гэта будзе ўжо зусім іншая гісторыя.

Цімафей КАРПІНЧЫК

Па гарызанталі:

1. Старадаўні абрад, звязаны з пачаткам жніва.
2. Назва фестывалю ў Дрыбіне, брандэмі зягоў з'яўляюцца лаціц, валнах і дрэнкі, а галоўны гаспадар свята — Дрыбіш і Семіонка.
3. Мерапрыемства, што праводзіцца для пазначэння якіх-небудзь пытанню. Бывае культурным, моладзевым, спартыўным і г.д.
4. Раёны цэнтру ў Віцебскай вобласці, у якім выцінанка прызнана нематэрыяльнай каштоўнасцю гісторыка-культурнай спадчыны.
5. Стопкі міліянеў рублёў паводле нядаўняга распадзнення Кіраўніка дзяржавы пойдзе на расцэпаў і аднаўленне аб'ектаў з Дзяржаўнага спісу гісторыка-культурных каштоўнасцей з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.
6. Горад у Расіі, дзе на конкурсе маладзёжнай песні Беларусь прадставіць восем выканаўцаў.
7. Назва кароткаметражнага фільма маладога рэжысёра Кірыла Халецкага.
8. Часовая экспазіцыя ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Яўба Коласа, дзе творы пісьменніка прадставлены ў ілюстрацыях Міхаіла Селешчука.
9. Ён — усюму галава. Дзе ён, там і песня.
10. Рубрыка ў газеце, а ўжо гэта вокліч захаплення ў гонар артыстаў.
11. Адзін з расійскіх гарадоў, у якім у чэрвені праішлі Дні культуры Рэспублікі Беларусь.
12. Скульптар, графік, мастак прыкладнага мастацтва, прадстаўнік «Парыжскай школы», адзін з найбуйнейшых прадстаўнікоў авангарднага мастацтва скульптуры XX стагоддзя. Ураджэнец Беларусі.
13. Першы праэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт.
14. Рэгіён Беларусі, дзе адбыўся пяты, юбілейны абласны фестываль традыцыйнай культуры, які прэзентаваў дасягненні рэгіянальнай культуры кожнага, нават самага малечкага вяскага вяска.
15. Паліна Суворова, выпускніца Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, пастаянная ўдзельніца самых маштабных эстрадных праектаў Беларусі, пачоўніца рэжысёра, актрыса, вядучая...
16. Нацыянальны парк, адзін з партнёраў летняга традыцыйнай культуры «Карагоднае кола», які праішоў з 1 па 7 жніўня ў вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна.
17. У яго ўсё сплятаецца.
18. Першы самалеўны калектыў краіны, які стварыў музычныя відэакліпы.
19. Без яго не ўздзіцца на Алімп славы.
20. Пашырэнная форма вакальнай музыкі, што аб'ядноўвае пэтычны тэкт з мелодыяй.
21. Асноўнае прадрэпрэсентава кінаністарту Рэспублікі Беларусь.
22. Заняткаў для спраўдзёных мужчын, асабліва для бардаў, у рамках мультыкультурнага праекта на малюнічых берагах Чыгрынскага вадасховішча.
23. Рубрыка ў газеце «Культура».
24. Галоўны экспанат выставы вырабаў беларускіх пекараў вагой 100 кілаграмаў на першым у Беларусі фестывале «Бацькава булка».
25. Рэспубліканская рубрыка ў нашай газеце.

Па вертыкалі:

1. Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік.
2. Вакантная пасада ў Заслужаным калектыве Рэспублікі Беларусь Прэзідэнцкім аркестры Рэспублікі Беларусь.
3. Месца, які шчодрэ адравае нас не толькі рознакаляровай квеценню, але і стратасцю выістаў.
4. Пасудзіна цыліндрычнай ці іншай формы, якую робяць бондары. Яе няма там, дзе ёсць мёд, як на тэатралізаваным свяце «Граўжышоўскі мядовы кірмаш».
5. Найбольш папулярны і ўсаўлены ў еўрапейскай культуры від выяўленчага мастацтва, бывае і пластылінавым.
6. Прозвішча начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага гараўканкама.
7. Творца пра твор.
8. Мінскі міжнародны кінафестываль.
9. Культурна-масавая імпрэза з брандам Спорва, але ж праходзіць у вёсцы Высокае Біроўзаскага раёна.
10. Прозвішча аглядальніка рэдакцыі з імем Настася.
11. Кінатэатр у Мінску з пляцоўкі кіназаламі рознай ёмістасцю.
12. Мастак шукча, а ён ужо знайшоў.
13. Мемарыяльнае сядзіба філіяла Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Яўба Коласа «Мікалаеўшчына», дзе праішоў літаратурна-музычны свята да 110-годдзя першай сустрэчы народных паэтаў Беларусі Яўба Коласа і Янкі Купалы.
14. Яе можна зрабіць з кілбасы.
15. Новая рубрыка ў газеце, якую не прадаюць у касе.
16. Адзін з інгрэдыентаў анішлату, нароўні з морам і пляжам.
17. Захаваліца інфармацыйнага рэсурсу.
18. Легендарны вакальна-інструментальны ансамбль, бранд беларускай культуры.
19. Аграгарадок — цэнтр крэатыву, у якім адбываўся Міжнародны фестываль «Кліч Палесся».
20. Прозвішча амерыканскага пісьменніка і антрапалага беларускага паходжання, аўтар шэрагу дзіцячых кніг аб карныхных жыхарх Амерыкі.
21. Адно з пытанню на каровым насьджжыні калегі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. А ішчэ там любіць бываць дзеці.
22. Прадмет ганчарнай справы.
23. Сукуннацыя якасцей, што прыносіць асалоду позірку, слыху.
24. Адзін з гарадоў на ўзбярэжжы Пэрсідскага заліва, які пакарыў Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь, лаўрат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ансамбля танаца, музыкі і песні «Белыя росы».
25. Беларускі і польскі жытавец-бяталіст, удзельнік руска-турцаккай вайны 1828 — 1829 гг., паўстанца 1830 — 1831 гг.

Традыцыйна шчытавая птушка выкарыстоўвалася для абароны дзяцей і ўсёй хаты ад злых сіл. Яна лічылася сімвалам сямейнага шчасця. Разгортваючы крылы і хвост утвараюць кола, нагадаючы сонца. Абарг адбывае разьбыны ўзор — традыцыйны беларускі ромбік. Тэхналогія вырабы шчытавай птушкі занесена ў Спіс нематэрыяльных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь у 2016 годзе. У горадзе Біроўза Браўскай вобласці птушцы пастаўлены памятні знаяк: яе выява ўпрыгожвае Цэнтральны парк горада.

На падворку хаты мяне сустраў імпанэнтны мужчына з 30-х гадоў мінулага стагоддзя. І як ён арганічна ўпісаўся ў наваколлі! Дом, двор, гаспадарчыя пабудовы — паўсюль атмасфера стагодовай даўніны.

Экспазіцыя, прысвечаная Першай сусветнай вайне

Усё будзе класна!

ХАТА З БАГАТАЙ ГІСТОРЫЯЙ

Пра помнікі дрэваглінянай архітэктуры, якіх у раёне адзікі (ёсць у Солах, Крэве, Снігнах), я чытала ў артыкулах смаргонскага краязнаўцы Уладзіміра Прыхана. Такі і прыдала сям'я Дземіловічаў.

Пакуль яны не плануюць тут жыць (у суседніх Ярмаках засталася дзевята хата). Ствароць аграздзіў-музей.

Канстанцін упэўнены, што гэта сама лепшы дом, які толькі можна было купіць у Крэве. Ён з багатай гісторыяй. Пабудаваны ў 1926 годзе з гліны і палінаў. Гаспадар нават вугал не заштучкоўваў, каб гэты бачылі "начыне" хаты. Яна мае два входы, адзін — адрозу з вуліцы, з дарогі.

— Склеп пад хатай значна старэйшы, — сивярдажа Канстанцін. — У 1915 годзе, калі царская армія аступалася, людзі сыходзілі ў эвакуацыю, казакі сталілі Крэва, каб яго не засталася немцам. Калі я вышчышчаў склеп, выявіў сляды пакарышча. Шмат вугалля, газіну паškodжанаў і жаночыя каралі. Магчыма, гэта рэшткі пакару 1915 года. Хата проста абвалілася, а праз гадоў дзесяць на яе фундамента стаў ўзвільзіць новую.

Хата паіху ператваралася ў музей з экспанатамі, зноўднёнымі ў Крэве і яго ваколіцах, прывезенымі з іншых куткоў Смаргончыны.

— Раней марыў: калі ў мяне з'явіцца хата, то доўг будзе брукаваны. "Цяпер трэба на Крэва камні цягнуць", — падаму, калі дом купіў. Але аказалася, што пад расліннасцю — брук. Уручную зняў дзесяціметрывы слой зямлі — і марды лямінацыя збылася: у мяне ёсць брук, магчыма, старэйшы за хату. А цяпер уявіце: мы стым на асфальце, заходзім ў двор і ідзем на брук — дарожэ хата, а перад намі — Крэўскі замак. З сучаснасці, з асфальту мы пераносімся ў гісторыю...

Побач з домам гаспадар плануе зрабіць майстэрню (ажыўляе старую пабудову), авіяважонка — кунзю. Хутка ўзвядзе альтакню, дзе гэсіі зможу прыесціся ў пост, адпачыць, папіць гарбаты, паспрабаваць мясцовыя стравы (шпеліны, мачанку з білінамі,

прыгатаванымі ў печы). "Дзе цяпер вы можаце пакаштаваць гэтыя стравы? Тут будзе "па-рафія" жонкі. Яна так смачна гатуе!" — кажа Канстанцін, і я разумею, што, мусяць, першай запішуся ў гэты "рэстаран".

МУЗЕЙ ПАД АДКРЫТЫМ НЕБАМ

Потым мы пераходзім, бачай, да самага важнага — дваровай экспазіцыі.

"Мне ні з дзіянства перакваліць ваеннай гісторыі. Цікавае захаванне ад мамы. З маленства яна чытала мне казкі і гістарычныя раманы. Таму не дзіва, што на садзібе я прадстаўляю тры ваенныя апы Крэва: першая з іх — XIII стагоддзе, казакі даўнонта Нальянскага. Экспануюцца даспехі і вопратка. Згодна са сивярдажнімі гісторыкаў, тут было княства Нальянскае, а Крэва — яго сталіца. Я, як Крэўскі хлопец, веру ў гэту гісторыю.

Другая экспазіцыя прысвечана Грунавальскай бітве — 1410 год. Калі Крэўская харуга пад кіраўніцтвам Яна Гаўшольда ўдзельнічала ў Грунавальскай бітве, сталая ў цэнтры войскаў Вялікага Княства Літоўскага, побач з нашымі суседзямі — Ашмянскай харугай. Усе ведаюць, як крута сябе правялі нашы продкі ў Грунавальскай бітве!

Даспехі ў нас таксама ёсць. У музеяў шмат дзе можна паглядзець на кіравасці гурт школь, зрабіць фотазамкі. А тут можна на апрагнуць даспехі, зрабіць

Напрыканцы нашай размовы Канстанцін нагадаў аповед старых людзей: "Кажыць, калі збіраліся дзядаў, то вельмі любілі рабіць прадказанні. Адно з іх: як усе будучы ў горад ляцець, так і назад вяртацца. Але ці будзе куды? Ці хопіць усім гарадскім месца?"

І сапраўды. Колькі цяпер хат руйнуецца, колькі зносіцца, недалегдажына — развальваюцца. Бывае, аж сляза наварочваецца на вока, калі бачыш, як вёска, асабліва малая, у заняпад прыходзяць. Але не поўнасьцю. Мы вяртаемся з горада — і ўсё будзе класна!".

ма, а рыдлёўка трапіла да мяне ў калекцыю.

Ліхтарык да нас у "лагер" прынесла бабуля, калі мы здымаліся ў фільме пад Смаргонню. Паказала нам — і я адрозу зразумеў, што бачыў такіх на фотаздымках Першай сусветнай вайны. А пляшка дасталася ад прадзея жонкі, на ёй нават клеймы засталіся".

І так пра кожны экспанат. "Хата майго дзёда знаходзіцца недалёка ад Крэва — у вёсцы Ярмакі. Яна стаіць роўнячка на палыям ланцэ царскай арміі. Атуль салдаты з вінтоўкамі, са штыкамі ішлі да лініі фронту ў Крэва, да Юравай гары. Магчыма, у будучыні мы зробім для турыстаў такі гістарычны маршрут, каб яны самі прайшлі па ім і адчулі сабе ваярамі", — амаль у кожным слове майго суразмоўцы адчуваецца подых рэканструктара.

ПРА БЛІНДАЖЫ, ТАТАР І "ЗОРКУ КРЭВА"

Потым Канстанцін пераходзіць да апоўны пра бліндажы. На адным з іх стаіць хата суседа, на ўчастку другога гаспадара — ажно тры доты. Для аматараў ваеннай гісторыі Крэва — сапраўды скарбніца інфармацыі. Як і для тых, хто вывучае гісторыю татар на беларускіх землях. "Далёка хадзіць не трэба. Мая суседка — Лейла Бікравіч, — сапраўдная татарка. Мы прывяклі, што ў нас на покуці вясцілі абраны, а ў ёй — выліска з Карана і паліцадымак мезаці. Я збіраю матэрыял пра масювыя доты. Тут — у Крэве, Ластавах, Ардашан — такія выгібныя татары жылі. Назаву толькі адно імя: асьоль Мустафа Мураза Ахматовіч — першы камандзір эскадрона літоўскіх татар Імператарскай гвардыі, — мой суразмоўца робіць невялікую гэтаарную паўзу і прамаўляе: — У свой час я шмат наездзіў на розныя фестывалі, нават за мяжой быўаў. Паглядзеў на замкі, панаімаўся з гісторыяй. І задумаўся: "Чаму ў Нясвіжы, у Любчанскім замку ці ў Наваградку, у Мінску, каля Рацішчы, у Мсціславе ці ў Полацку — так шмат рэбціца, каб гістарычныя месцы сталі вяломыя і ішкавымі для турыстаў. Чаму гэтага не зрабіць у нас? Каб мясцовыя прыйшлі і паслухалі. І турысты прыехалі.

Цяпер я ў захваленні, як замак аднаўляецца, як сталі прыязджаць экскурсіі. Калектэаў у музей пудоўны, прыкладнае адно тут вялікае наступленне рускай арміі праз пакрытую лёдам Нарач, дзе шмат загінула (замерзла) людзей. Салдаты і іх ружыя падкупіліся на дно возера. Колькі там усюг цяпер, невяломы.

Дзеля таго, каб выскіпаць інтарэс да Крэва, каб паказаць нашу крэўскую культуру, мець дадчыненне да гэтага, я і вырашыў акрыць аграздзіў "Зорка Крэва". У Беларусі — шмат мясіці прапраных. Але, трэба прызнаць, турыст заўсёды шукае нечата новага. То давайце дзікае новае. У нас яго ёсць".

Галіна АНТОНАВА
Фота аўтара

Зарабіць, як Заблочкі на...

Гто сёння здольны зварыць гэту ірацінную прыказку, якая некалі была надзвычай папулярнай на беларускіх землях? Між тым, размова пойдзе пра рэч, на першы погляд больш прыдатную для лаяні, чым для газеты. Але яна магла б стаць тэмай экскурсійных маршрутаў і дзеля яе можна было б заснаваць нават музей.

Дамініканская вуліца ў Вільні (з правага боку кляштар піяраў)

З ЧАГО ПАЧЫНАЕЦЦА РАНІЦА?

Задаіць гэта пытанне чалавеку, і вы адрозу зразумеете, хто перад вамі. Журналіст рэзане — "з навінаў", студэнт заявіць — "я і не клаўся". Рамантычная асоба задумляе прапанне "без кавы зранку я не чалявец". Варыянт адказаў прашьва, бо кожны з нас "космае". Але нават для зорных ранаца Карана і паліцадымак мезаці. Я збіраю матэрыял пра масювыя доты. Тут — у Крэве, Ластавах, Ардашан — такія выгібныя татары жылі. Назаву толькі адно імя: асьоль Мустафа Мураза Ахматовіч — першы камандзір эскадрона літоўскіх татар Імператарскай гвардыі, — мой суразмоўца робіць невялікую гэтаарную паўзу і прамаўляе: — У свой час я шмат наездзіў на розныя фестывалі, нават за мяжой быўаў. Паглядзеў на замкі, панаімаўся з гісторыяй. І задумаўся: "Чаму ў Нясвіжы, у Любчанскім замку ці ў Наваградку, у Мінску, каля Рацішчы, у Мсціславе ці ў Полацку — так шмат рэбціца, каб гістарычныя месцы сталі вяломыя і ішкавымі для турыстаў. Чаму гэтага не зрабіць у нас? Каб мясцовыя прыйшлі і паслухалі. І турысты прыехалі.

З ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА МЫЛА

Першыя мылападобныя рэчывы былы зафіксаваны яшчэ ў Вавілоне. З таго часу яго трыумфальна крочыць па планеце, прыходзячы дасяга нектары, дзе цывільніцы спраяжа некаторых поспехаў. Пра важнасць мыла ўказдзавалася ў рамане "Таямнічы востраў" Жуля Верна. Там галоўныя героі штурмаю былі закінуты на востраў капітана Яма. Лельз не першай справай каланістаў стала наладжванне мылаварнай вытворчасці. Вядома ж, да з'яўлення мыла нашы продкі трымалі сябе ў чысціні. Але, карысталіся яны сродкамі, вядомымі яшчэ "ад Фідыі вяроеў" — залой, піяском, расліннамі: г.лв. "сабарым мыламі" (мыліны карані), "вагонны вомкі", ягаламі бузіны, "хланушай"... Імя "мылавары Беларусі № 1" гісторыя не захавала. Адна ж з першых аздак мыла як тавара паходзіць з магідзюўскіх дакументаў 1579 года. А ў 1601-м годзе ў крымлянаў хроніку Вільні трапіла імя мылавары Станіслава, які жыві ў завулку каля касцёла св. Мікалая. У 1646-м годзе фірантанскі крмыналяны справы сталі мылавары з Полацка. На чорнай ляде пасудны апынуўся слуга мылавары мешчаніна

Уладзіслаў Сыракомлі (маст. Адам Шымей, XIX ст.)

ЗАБЛОЦКІ ВЕРШАВАНЫ, РАМАНТЫЧНЫ

У снежні 1852 года, сядзячы ў наддніемскім фальварку Залучка (каля Жукава Барка і Стоўбцаў), паэт Уладзіслаў Сыракомлі завяршыў вершаваную шляхецкую гавядню "Пра Заблочка і мыла". У ёй нейкі стары шляхціч распавядае сябру гісторыю Заблочкага. Паходзіў апошні з Літвы,

жыў над Нёманам, недзе паміж Жамойццю, Польшчай і Руссю. Меў за плячмя паяздзяць гадоў, добрую гаспадарку, тры валокі, іпчол і рознае быдла (вядзь, кіраваўся прыказкай "На свеце як бывае? Хто працуе, той і мае"). Каб трошкі палешчыць дабрабыт (а Заблочкі задумаў ажаніцца), ён вырашае стаць "капіталістам".

Першы плён быў добры: на гандлі вядзенымі ўкраінскімі валатамі ("як зурбы з Белаежы"), якіх ён набыў у Тураве і паспяхова прадаў у Варшаве, шляхціч зарабіў 1000 талераў. Шукаючы паларунак для паненкі-суседкі, завітаў у краму немца "Евана Грэнсера з Верналі" на набываў за талер для мая сэрца фунт духмянага мыла (каля 400 грамаў). Да таго часу Заблочкі проста захварэў ізаўі мылаварства. Набываў у Тураве валокі і авечак, рэзаві нашчанісны і разам з немцам кампаніянем вярнуў з іх мыла. Гатовыя брускі упалаваліся на паліцы роўнымі шэрагамі. Але аднаго разу ўспіхнуў пажар і цэў гадовай прадукцыі дымам узвіўся ў неба. Каб зарабіць на рэштках мыла хоць капейчыну, пан Заблочкі паехаў на калымажы ў Кіев. Праз Днепр, на якім ужо стаў лёд, з аднаго берага на другі спудаліся вады. Жаданоць хутчэй наблізіў канец свайго бедам небаблівы Заблочкі пагнаў коней праз раку. Але перад самым берагам лёд праламуўся, коней зацігнула пльыны пад лёд, калымажы раздушыла крыгамі. Заблочкі лельз уратаваўся. А мыла духмянай пенай папылло ў бок Чорнага мора (вось ужо сапраўды "Што не зарыць, што сільнае"). Узважыўшы ўсе про і contra, учарашні мылавар вырашыў да доўга не вяртацца. Бо дзе жабравалі было не істотна. Набыў кіік і торбу і пайшоў па свое. Апаўдзельнік жа гавядзіны панаімаўся з ім у Вільні, каля касцёла св. Яна. Дзе няшчасны стары чалавек, пад градам насмешак шляхты, штодня прасіў хлеба.

Уладзіслаў Сыракомлі (маст. Юзаф Алішквейч, XIX ст.)

Устаўдае вільскі лекар Станіслаў Маруфскі, старэйшы сучаснік Сыракомлі. Успаміны Маруфскага (некалі таўмаю) — вяртае перавядзення на беларускую мову чытчо. Напрукавалі іх толькі ў 1920-х, таму яны анік не маглі стаць крыніцай натхнення для Сыракомлі (да вясны байкі Маруфскага маглі). З успамінаў вынікак, што шляхціч Заблочкі быў рэальнай асобай. З гэтым стагадоўым дзёдам студэнт Маруфскі панаімаўся каля 1820 года. Абодва жылі ў кляштару айцоў-піяраў на вуліцы Дамініканскай (потым там быў шляхцічкі інстытут, а ў наш час жылы дом). Заблочкі — празачны, таксама як і паэтычны, кідаўся ў розныя спекуляцыі, а пагару на мыле. Рэшту грошай ён аддаў піярам, якія абавязаліся ўтрымліваць яго да смерці. Заблечвалі старому жытло, стол, пранне, праслуго, лекара і абгаруў яго келлі. Рэальны Заблочкі гаіў па старой шляхецкай модзе доб, насіў доўгія вусы і апрагнаў зусім не так, як яго паэтычны прабоваў (кіік і жабранка торба). Жупан бы фірзэці (колеру "кроў шмока"), залатыя кіік, срэбны ланцужок (на якім вяселі залатыя сігнеты — прырэсцікі з зербамі) і вялізарны срэбны галзінік, пукаты, "як літоўскі вясельны караваі" (за трышчэпаў гадоў ніводнага разу не даў збоу), — вось як выглядаў Заблочкі-празачны. Рэмаўляў з усімі толькі першымі, прычым, ніколі не лез у кішню на рыфму. Было ў яго, як у тых казках, два браты — старэйшы атрымаў мяшчуху "Разумненкі", другі "Прыгожанкі", а мылавару, як маюлошам, дасталася мяшчуха "Дурненкі". І стары ўжываў яе ў размовы, прадаў, пра са-

ЗАБЛОЦКІ ПРАЗАЧНЫ, РЭАЛІСТЫЧНЫ

Ці быў у Заблочка пратапы ад багта нейкі збірныны вобраз? Усё магчыма, улчываючы, што "Заблочкі і мыла" "Прыгожанкі", а мылавару, як маюлошам, дасталася мяшчуха "Дурненкі". І стары ўжываў яе ў размовы, прадаў, пра са-

Станіслаў Маруфскі (маст. Юзаф Алішквейч, XIX ст.)

уздавае вільскі лекар Станіслаў Маруфскі, старэйшы сучаснік Сыракомлі. Успаміны Маруфскага (некалі таўмаю) — вяртае перавядзення на беларускую мову чытчо. Напрукавалі іх толькі ў 1920-х, таму яны анік не маглі стаць крыніцай натхнення для Сыракомлі (да вясны байкі Маруфскага маглі). З успамінаў вынікак, што шляхціч Заблочкі быў рэальнай асобай. З гэтым стагадоўым дзёдам студэнт Маруфскі панаімаўся каля 1820 года. Абодва жылі ў кляштару айцоў-піяраў на вуліцы Дамініканскай (потым там быў шляхцічкі інстытут, а ў наш час жылы дом). Заблочкі — празачны, таксама як і паэтычны, кідаўся ў розныя спекуляцыі, а пагару на мыле. Рэшту грошай ён аддаў піярам, якія абавязаліся ўтрымліваць яго да смерці. Заблечвалі старому жытло, стол, пранне, праслуго, лекара і абгаруў яго келлі. Рэальны Заблочкі гаіў па старой шляхецкай модзе доб, насіў доўгія вусы і апрагнаў зусім не так, як яго паэтычны прабоваў (кіік і жабранка торба). Жупан бы фірзэці (колеру "кроў шмока"), залатыя кіік, срэбны ланцужок (на якім вяселі залатыя сігнеты — прырэсцікі з зербамі) і вялізарны срэбны галзінік, пукаты, "як літоўскі вясельны караваі" (за трышчэпаў гадоў ніводнага разу не даў збоу), — вось як выглядаў Заблочкі-празачны. Рэмаўляў з усімі толькі першымі, прычым, ніколі не лез у кішню на рыфму. Было ў яго, як у тых казках, два браты — старэйшы атрымаў мяшчуху "Разумненкі", другі "Прыгожанкі", а мылавару, як маюлошам, дасталася мяшчуха "Дурненкі". І стары ўжываў яе ў размовы, прадаў, пра са-

КАЛІ БУДЗЕ МУЗЕЙ?

Знаёміўся свой Заблочкі і ў паліцка. Жыў ён, нібыта, ў XIX стагоддзі і мыла справаў праваці праз прускую мяжу пад вудой (вынік апавяданні). Сёння турэмама паказваюць палац Заблочкі і шыкоўныя надмагільнікі яго меркаваных нашчадкаў. Ёсць падобны да Заблочкага перанаж і ў амерыканскай літаратуры. Ім з'яўляецца прадрымальнік Рамусээн, герой апавядання Джэка Лондана "Тысяча тузінаў". Спробы гэтага прадрымальніка зарабіць на кляі завяршыліся таталяным крахам і самагубствам.

бе казаў заўсёды як пра нейкую трэцію асобу.

Памёр Заблочкі напрыканцы 1820 ці на пачатку 1821 года (так у Маруфскага). У апошні шлях праводзіў яго піяры і студэнт, які спачував гэтай амаль гістарычнай асобе. Шкадаваў аб тым, што ў народнай памяці застаюцца выключна "благія прывічыны", а "прэзічыны людзей годных народ узаагароджвае поўным забіццём". Меў Маруфскі рашыю, бо ўсё ўзгаляючы "Заблочкага з мылам", "Піліна з канопляў" і "Гаўрылу з Полацка". Астатні дзеводзіцца вяртаць з небыцця. Дарчына, нашы ўласныя спробы знайсці стагодовага Заблочкага, мелі плён. Напрыканцы 1816 года (прадаў, не ў піяраў, а непадлаўца, на вуліцы Латоцка) памёр Габрыэль Заблочкі, які меў 99 гадоў. Пахавал яго на Беранскіх могілках. Магла яго не захавалася. Быў ён "той самы" ці гэта супадзенне? Як знаць.

ЗАБЛОЦКІЯ УСЯГО СВЕТУ

Знаёміўся свой Заблочкі і ў паліцка. Жыў ён, нібыта, ў XIX стагоддзі і мыла справаў праваці праз прускую мяжу пад вудой (вынік апавяданні). Сёння турэмама паказваюць палац Заблочкі і шыкоўныя надмагільнікі яго меркаваных нашчадкаў. Ёсць падобны да Заблочкага перанаж і ў амерыканскай літаратуры. Ім з'яўляецца прадрымальнік Рамусээн, герой апавядання Джэка Лондана "Тысяча тузінаў". Спробы гэтага прадрымальніка зарабіць на кляі завяршыліся таталяным крахам і самагубствам.

КАЛІ БУДЗЕ МУЗЕЙ?

Знаёміўся свой Заблочкі і ў паліцка. Жыў ён, нібыта, ў XIX стагоддзі і мыла справаў праваці праз прускую мяжу пад вудой (вынік апавяданні). Сёння турэмама паказваюць палац Заблочкі і шыкоўныя надмагільнікі яго меркаваных нашчадкаў. Ёсць падобны да Заблочкага перанаж і ў амерыканскай літаратуры. Ім з'яўляецца прадрымальнік Рамусээн, герой апавядання Джэка Лондана "Тысяча тузінаў". Спробы гэтага прадрымальніка зарабіць на кляі завяршыліся таталяным крахам і самагубствам.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Ён вымераў усе нашы сядзібы сваімі нагамі...

Што зрабіў для Бацькаўшчыны легендарны даследчык Анатоль Федарук

Гэта немаладога і сціпла апрагнутага чалавека мне не раз даводзілася бачыць на розных нарадах, прысьвечаных рэстаўрацыі важных аб'ектаў спадчыны. Ён ніколі не цягнуў на себе увагу, але варта было яму ўзяць слова – і ты адрэзаў нібы акумулятар у новы свет, дзе культура ўшчыльную сплятаецца з прыродай.

Да беларускай мінуўшчыны Анатоль Федарук прыйшоў сваім – і вельмі адметным – шляхам: праз баварцыя. Яшчэ ў далёкія савецкія часы перспектывы нашых навукоўцаў (будучы прафесар і доктар біялагічных навук) усур'ёз захапіўся даследаваннем таго пласта культуры, які нехта лічыў ідэалагічна варожым, а нехта проста не вартым увагі – сядзібіна-паркавыя комплексы. І гэта было захапленне на ўсё жыццё.

Займаючы важную пасаду – то намесніка дырэктара Батанічнага сада, то загадніка лабараторыі, то загадніка кафедры – ён праводзіў ці не ўвесь вольны час на зрослых алях, імкнучыся хаць б на ўзлеўлены аднавіць залудам ландшафтна дызайнера і апісаць кожны сустрыты экзот (агулам іх было вывучана каля 300).

Яго першая грунтоўная манатрафія, якая выйшла яшчэ ў савецкія часы, не толькі апырэдалі, але і шмат у чым інспіравалі цяперашнюю увагу да шляхецкіх котлішчаў. І менавіта

ён яшчэ пра дзедам шведкам (1918 год) сфармуляваў наша сённяшняе разуменне гэтага феномена: *“Старадаўнія сады і паркі з’яўляюцца творамі не толькі ўласна садовага мастацтва, але і культуры ў цэлым. Пастораў стываў паркабудаванніцтва шыльва пераплаціліся з гістарыяграфічнай, літаратурнай, філасофіяй, музыкай, жывапісам, танцамі і густамі, якія наокавалі іх эпоху”*.

Урэшце, ці не сімвалічна, што фатальны (хай і не апошні) дзень жыцця няўрымсліва даследчык праўдзі менавіта ў чарговай экспедыцыі?

Пра выбітнага навукоўцу гэтадаўчыя яго калеті.

“ВЕДАЎ ТАЯМНІЦЫ ПРЫРОДЫ”
Сяргей СЕРГАЧОЎ, доктар архітэктуры, прафесар БНТУ

— Пазнаёміліся мы на пачатку 70-ых. Я тады ўжо стаў дыпламаваным архітэктарам да пайшоў працаваць у “Мінскспрост”. Але куды больш за тры гады будаўніцтва мяне цікавіла наша гістарычная спадчына. Праводзіў вольны час у яе пошуках, прычым ездзіў проста наўрад не было ж тады ні лаванднікаў, ні энцыклапедыяў.

І тут акурат з’явілася Таварыства аховы помнікаў – гэта была каласальна тэма закрываць было не прынята. А пры ім – часопіс “Помнікі гісторыі і ку-

льтуры Беларусі”. Я напісаў першы першы сур’ёзна артыкул – пра сядзібны комплекс Вялебчыны. І трэба ж – дапусціў памылку ў датаванні аднаго палаца: пераблытаў арыгінальнае барока з пазнейшай рэмінісцэнцыяй. Тады ў нашых навуковых колах гэта быў страшны ўдар па рэпутацыі. Пагадоў, гэта ж такая памылка, ад якой не акупіцца, не выгумачыць яе сваім бачаннем. Самі зразумейце, што я ацучаў.

У Анатолія Федарука атрымлівалася звязваць час і прастору, філасофія і ідэі і матэрыяльны свет. Тыя ж расліны ў парках для яго былі не толькі з’явілі прыроды – яны сведчылі пра ментальнасць і культуру нашых продкаў. Гэты падмыслення перадаваўся і

Праўда, падыход у нас быў розны: я канцэнтравану увагу на сваёй тэме – народнай архітэктуры, а ў дэду гаспадару мейнтраў асабліва не паглыбіўся. Мне куды больш цікавіла матэрыяльнае ўвасабленне іх крэатыўна. А вось Федарук разумее, што за кожным элементом ансамбля стадыі асоба яго ўласніка. Яму было важна, якія гаспадар меў погляды, які складваўся ягоны жыццёвы шлях, кім была ягоная жанка... Потым я таксама прыйшоў да тэмы закрываць было не прынята. А пры ім – часопіс “Помнікі гісторыі і ку-

льтуры Беларусі”. Я напісаў першы першы сур’ёзна артыкул – пра сядзібны комплекс Вялебчыны. І трэба ж – дапусціў памылку ў датаванні аднаго палаца: пераблытаў арыгінальнае барока з пазнейшай рэмінісцэнцыяй. Тады ў нашых навуковых колах гэта быў страшны ўдар па рэпутацыі. Пагадоў, гэта ж такая памылка, ад якой не акупіцца, не выгумачыць яе сваім бачаннем. Самі зразумейце, што я ацучаў.

У Анатолія Федарука атрымлівалася звязваць час і прастору, філасофія і ідэі і матэрыяльны свет. Тыя ж расліны ў парках для яго былі не толькі з’явілі прыроды – яны сведчылі пра ментальнасць і культуру нашых продкаў. Гэты падмыслення перадаваўся і

мне. Дасюль перад вынашчці выліны ніны вва, які гэтак уразіў мяне ў сядзібе ў Краках (баюса, яго ўжо няма) ... Такое дрэва трэба рашаць гадоў 30-40 – і толькі тады яго раскашуе на ўсім вышнім характэ. То-бок, гаспадары руплілі не пра сябе, а фактычна ўжо пра нашчадкаў!

Раней падыход да тэмы шляхецкіх мейнтраў буды прастору: эксплікацыйна думалі пра народ – і ўсё тут Федарук на такое не вёўся. І калі ў 80-ых выйшлі яго першыя грунтоўныя манатрафіі, гэта было сапраўднае падзея: мы ўпершыню змаглі ўбачыць усю з’яву сядзібнай культуры ў яе поўні!

Былае, навуковая кніга змяшчае адно набор фатаграфіяў: колькасьць такая, намер тады, і таму ніхто, апрача пары-тройкі адмыслоўцаў,

вашы кнігі не прачытае. Але ж цяпер запіт на такую літаратуру вялікі, яна цікавая шырокім колам грамадства. Дык хіба гэта дрэнна, што Федарук адчувае тую аўдыторыю, якой яго вельмі патрэбны?

Ён цудоўна разумеў, што манатрафія, загрувашчаныя мудрагелістымі слоўнікавымі канструкцыямі, хіба нешта з’яўляюцца адзінацінашыя ў гэтых лабірынтах заблуканняў. Федарук, вядома, таксама мо блісчучы адмысловы лексіка – са свайго бялагічнага лексікона, які б наўрад ці зразумее хто з гісторыкаў. Але на ўмысна гэтага не рабіў. Таму яго і чытаць цікава.

Бачыў, як ён праводзіць экскурсіі – як правіла, тагока тытулаванна гідэ запрашалі толькі для адмысловых гасцей. Яму давалі хвілін 30, а ён пра паўтары гадзіны прыводзіў вельмі задаволеных людзей, якія забывалі на ўсе пазначаныя ў далейшай праграме застолі. Як выявілася, даведання нешта новае – куды цікава.

На пачатку 90-ых нам даводзілася разам працаваць над стварэннем музейнага комплексу “Дудуткі”. Ён ужо тады лічыўся найбольш спецыялістам па азе-лячэнні, але ж ўласнік быў наравацца і да яго таласу праступоваўся не заўсёды.

Запомніўся такі паказавалі момант. Гаспадар вырашаў пасадзіць лілію, каб закрывць непрабаваны від на запраўку. Федарук яму кажа: гэта марная справа. Па-першае, епта спрыя не пачне, па-другое, сезон не той, па-трэцяе, дрэва наогул не так і лёгка перасадзіць... Ён не паслухаў.

Наступным разам прыязджаю, гляджу – лілія-кі пецька воля зялёным колерам, на іх ужо нават шышкі з’явіліся. Кажу яму: ну вось, а вы прычыліў раўнапраўжы! Той сумна пасміхалася: дзівак, тыя шышкі акурат і сведчаць пра тое, што дрэвы паміраюць! Разумеючы гэта, яны імкнучыся з усё моцы спастаць працягнуць свой род: так уладкаваны ў прыродзе. Ён ведаў усё яе таемніцы. Ён гэта зразумее, калі яго сумны прагнос спраўдзіцца.

Тады жа ініцыятыўе гаспадары мы здзілілі экспедыцыя: пэты тыдзень ездзілі на мікрапудубе па беларускіх сядзібах. Федарук і раней большасцю іх наведваў. Але была і так: часта прыбывае на месца – і не можам знайсці хаць б рэшткі ад той сядзібы. Памятаю, апошні ў такім выпадку мы ўзлічылі, пасідзелі я вогнішча ды пакалілася спаць у намет – а ён не сунімаецца: найду яшчэ папушкаю. І ўжо зранку расшывае: а найшоў аліну ба-папушкаю. І ўжо зранку расшывае: а найшоў аліну ба-папушкаю. І ўжо зранку расшывае: а найшоў аліну ба-папушкаю. І ўжо зранку расшывае: а найшоў аліну ба-папушкаю.

беспасхібныя, але паспрабуй ты знайсці іншыя. Часта ён скардзіўся: распавядаеш пра аліну, а дэ-факта яе ўжо і няма. Маўліў, я вось магу разгледзець планіроўку, а іншыя – наўрад ці, бо нарта ўсё пазарастала. У яго прахы іх страчаную спадчыну, але ў некалькіх словах ён даваў зразумець, чаму тут было ка-расто, і яго не стала. Так, сценны могучы спаві, ста-году паўратарэцца ў не-праваланы гушчар.

Памятаю, яго прызна-чылі загадчыкам кафедры. Звалаўся б, пасад добра, прыстыжына. Але прабуе выканання адміністра-тыўных функцый. І вось, праз колькі гадоў ён ад яе адмаў-ляецца. Я здзіўлена яго чаму? І Федарук кажа: веда-ш, мой сябра Андрэй Дыбу-юшча пытае: а ты ведаеш, колькі на нашай зямлі рас-це аўтантонных відаў дрэ-ваў? Уявіўся, іх усюго 17! Але гэтага набору хапіла, каб стварыць тое, што мы маем? З таго часу я заўсёды

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

прыводжу гэты прыклад дэдуліна-архітэктарам – каб у іх не было ступакі “развешчаны” све аб’екты незлічальнаго колькасці эле-ментаў. Федарука часта запра-шалі на якіх кансультацый. Спасаціна на такі аўтары-тэты многія лічылі патрэб-ны. Не заўсёды да ягоных парадаў прыслухоўваліся: якісны ландшафтны ды-зайн вымагае німаля гро-шай. Але нават у тым, што ажно проста слухалі, думая, карысьць ужо была. Хоць несь гэта ды ўплывала на прыняцце раёншчы. Ён вельмі час закрываў зраніткі, і спакваля яны прастаюць.

“НІКОЛІ НІ ПРА КАГО НЕ КАЗАЎ ДРЭННА...”
Уладзімір БАГДАНАЎ, даследчык гісторыі Першай сусветнай вайны

— Мы пазнаёміліся ў 2005 годзе, калі разам да-ваўся паехаць у Воўчын, дзе пачыналася аднаўленне знакамітага касцёла, і нас запрашлі ў якасці экспер-таў. Дарога доўгая, ёсьць час пагаварыць – і хутка мы паразумелі праз агульны інтарэс да мінуўшчыны.

З таго часу пачаліся на-шы разгаворныя вандроўкі па беларускіх алметнасах, якія доўжыліся дзесяць га-доў. Аб’ездзілі не раўно-чыю ўсю Беларусь. Гэта быў аптымальны склад для такіх экспедыцый: людзі, якія ніколі не стамяюцца. Мой сябра Андрэй Дыбу-юшча фіксаваў усё алметнасці, рупячыся пра напаўнен-не інтэрэт-энцыклапедыі “Глобус Беларусі”. Мне найпершыя ваблі аб’екты ча-ста Першай сусветнай, а Тарасавіч, як мы паважлі-ва, сталі называць Федарука міжсобку, – зразумела, сядзібы. Зрэшты, цікавіла яго абсалютна ўсё, і ў гэтай мэ-ры ён таксама неўзабаве пачу-ваўся бы рыба ў вадзе.

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

нешта ўкладніць ці пера-праверыць.

Асобны прыёмы ўспа-мі з тых экспедыцый – фірмовыя сырнікі, якія га-таваў Тарасавіч пра ўсіх за-ўсёды алукаўся з павагай.

Новым тэхналогіям Та-расавіч не нарта дэдураў. Да апошняга здымаў на стуж-ку – а потым, калі мы яго ўрашце намовілі перайсці на стэлы называць Федарука міжсобку, – зразумела, сядзібы. Зрэшты, цікавіла яго абсалютна ўсё, і ў гэтай мэ-ры ён таксама неўзабаве пачу-ваўся бы рыба ў вадзе.

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

не казаў дрэнна. Ведаеце, сустракаецца такія асаб-ліваць у навукоўцаў: за вочы перамаваць кале-гам касткі. Але гэта не пра-яго: Тарасавіч пра ўсіх за-ўсёды алукаўся з павагай.

...Гэты фатальны вы-падак адбыўся без нас: ён знайшоў машыну з кі-роўцам, які адвёз яго на чарговы сядзібу. Той не нарта вайківай даўга таму, машына ў яго назапаша-ла ў розных кардонных пачакач. Але пры гэтым знайшлі там патрэбныя дапамогі яму аказалі хут-ніцы, можа, не было б для здароўя такіх жалюлькаў на-ступстваў.

Тарасавіч быў і старэй-шы за нас, і куды больш аўтарытэты. Тым не менш, адносны у нас уста-

“ЛЮБІЎ ЖЫЦЦЁ ЎСЕЙ СВАЁЙ НАТУРАЙ”
Вадымір ГЛІНІК, архітэктар-рэстаўратар

— Усё мы вельмі лю-білі Анатолія Тарасавіча. Гэтая неверагодная аса-ба ў любым веку захаўвала па-дзіўна чым непасрэдна погляд на рэчаіснасьці. Ён любіў жыць ўсёй сваёй натурай – і асабліва тое, чым займаўся. Ён заўсёды быў у адным і тым самым настроі ды ўмеў натхніць.

Гэта чалавек-энцык-лапедыя, ён усё нашы гістарычныя паркі сваімі нагамі вымераў! Ягоныя кнігі на ўзрны перыяд сталі сапраўдным інвен-тарам сядзібных ансамбляў Беларусі. У гэтым плане ягоны жыццёвы і навуко-вы падвёз у нечым па-даўна паўставава па ўсёй кра-се – нават калі насамёр перад вачыма былі толькі закін-дваныя руйны.

Тарасавіч умеў стварыць карціну жыцця. Ён рас-казаў нам моты на тое, чаго б мы самі ніколі не за-чыталі. Той жа свет рас-лінаў, на які я раней асабі-ва не звяртаў увагу... Некя прыядаем на закінутыя могілкі часоў Першай сус-ветнай, і ён мне кажа: гля-дзі, такія дрэвы на Белару-сі не растуць. Значыць, іх наўмысна тут пасадзілі для ўшанавання памёрлых. Так я пераконваўся, што рас-пявіць яны шмат чаго ра-спавесці пра мінулае.

І што яшчэ вельмі ва-жна: ён ніколі ні пра каго

свайго кіштату хобі. Ён быў Аматарам з вялікай літары і першасым знач-энні слова – чалавекам, які апрача асноўнай пра-цы, аддае ўсё жыццёвыя сілы нейкай важнай спра-ве.

Ды і ў даследаванні сядзібаў, на маю думку, Федарук – гэта найперш біёлаг. Яго асабісты назі-ранні за відывым складам гістарычных паркаў, рэ-камэндацыі па догляду за імі – самае каштоўнае ў ягоным дароку.

У той ракавы дзень Анатоль Тарасавіч паві-нен быў ехаць разам з намі на чарговыя атэлязіны па-ркаў у Вяцебчыне. Але на-радзіліся ўвечары ён патрэ-банаваў каб выбачыцца і папрасіў перанесці ван-дроўку на іншы час. Пла-ны раптоўна змяніліся.

У той ракавы дзень Анатоль Тарасавіч паві-нен быў ехаць разам з намі на чарговыя атэлязіны па-ркаў у Вяцебчыне. Але на-радзіліся ўвечары ён патрэ-банаваў каб выбачыцца і папрасіў перанесці ван-дроўку на іншы час. Пла-ны раптоўна змяніліся.

У той ракавы дзень Анатоль Тарасавіч паві-нен быў ехаць разам з намі на чарговыя атэлязіны па-ркаў у Вяцебчыне. Але на-радзіліся ўвечары ён патрэ-банаваў каб выбачыцца і папрасіў перанесці ван-дроўку на іншы час. Пла-ны раптоўна змяніліся.

У той ракавы дзень Анатоль Тарасавіч паві-нен быў ехаць разам з намі на чарговыя атэлязіны па-ркаў у Вяцебчыне. Але на-радзіліся ўвечары ён патрэ-банаваў каб выбачыцца і папрасіў перанесці ван-дроўку на іншы час. Пла-ны раптоўна змяніліся.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

- Пастаянныя экспазіцыі.
- "Пацуючы светлых характоў" — персанальная выстава Віктара Барабанцава да 75-годдзя мастака. 3 і 12 жніўня да 11 верасня.

Выставачны корпус, вул. К. Маркса, 24

- Выставачны праект "Жаночы Род". Да 1 кастрычніка.

УНП 10037771

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90,
(8-01596) 2 82 70

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Белая зброя краін свету". 1-шы адсек Паўночнага корпуса. Да 25 снежня.
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатралізаванага для дзяцей і дарослых.
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі для дзяцей "Інтрыгі Купідона".
- Сямейная квэст-экскурсія

- "Легенды і паданні Мірскага замка".
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"; "Асаблівае жаначога касцюма XVIII ст."; "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ ў XVI ст."; "Печы з каробкавай кафлі XVI—XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".

УНП 590201541

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОСЬ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: +375 17 363 77 96, +375 17 358 88 78

- Пастаянная экспазіцыя.

УНП 10037771

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: +375 17 507 44 68

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Адзінства ў разнастайнасці" — творчы праект

мастакоўскай сямі Курачыцкіх. Станковы жывапіс, пластыка з шамоту і керамікі, мармурнай крошкі і бронзы. Да 20 кастрычніка.

УНП 10037771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: +375 (17) 243 10 41 (каса), +375 (17) 361 54 93

- Балет-феерія ў 2 дзях "Спячача прыгажуня". 6, 7 верасня а 19-й гадзіне.

- Опера-буфа ў 2 дзях "Любоўны напоі". 8, 9 верасня а 19-й гадзіне.

УНП 191081322

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3. Тэл.: 399-09-78

- Персанальная выстава Валяціна Нудова "Цела Вады". 3 і 17 жніўня да 25 верасня.
- Виртуальны праект "Адзіна спадчына". Даступны на сайце ncm.by. Да 31 снежня.
- Майстар-класы для школьнікаў: "Аквамарыны замалёўкі", "Начны пейзаж", "Вясновыя фантазіі".

- "Што лабачылі мае вочы...". Для груп ад 5 чалавек па папярэднім записе.
- Праект мастака Сяргея Лескеця "Шэпт". 3 і 17 жніўня да 25 верасня.
- Выстава "HOMESAPIENS. ЗАМЕДЛЕНИЕ GREENHOUSE". Да 23 кастрычніка.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47. Тэл.: 242-78-14

УНП 192543414

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Партызанскія кіраўнікі Беларусі". Даманструюцца фотаздымкі, дакументы, асабістыя рэчы і творы выяўленчага мастацтва. Да 5 верасня.
- Выставачны праект "Вызваленне Еўропы" ў рамках Міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-

- гістарычных цэнтраў Расіі і замежных краін.
- Анлайн-выстава "Пінская рачная ваенная флоталя".
- Інтэрактыўная праграма "Усё вышэй, вышэй і вышэй..." на плытоўцы ля самалёта Лі-2 – аб героях ваіны і лётных подзвігах, а таксама цікавыя факты з гісторыі ваенна-транспартнага самалёта Лі-2. Кожную суботу і нядзелю з мая па верасень.

УНП 100255472

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава "Мора. Неба. Аблокі", прысвечаная адлюстраванню ў беларускім мастацтве XX стагоддзя прыродных з'яў і разнастайных форм адпачынку чалавека на прыродзе ў розныя поры года. Да 2 кастрычніка.

- Праграма Art-lectorium "Зразумелае мастацтва". Правадзіцца заўсёды. Падробней на сайце музея (artmuseum.by) альбо па тэлефоне: 8 (0222) 65 02 03, 65 88 00.

УНП 10037771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: +375177020602, 20660, +375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "GLORIA ARME: ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі". Вялікая выставачная зала. Да 23 кастрычніка.
- Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, "Пэратворанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". Да 15 студзеня 2023 г. У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- Выстава-атракцыён па матывах творчасці мастака і рэжысёра Алы Мацюшэўскай "Час — хуткая рака" — да Года гістарычнай памяці. Гульня-блукалка "Вандроўка ў свет анімацыі" (па матывах выставы-атракцыёна). Да 9 кастрычніка.
- Тэатралізаваная гістарычная рэканструкцыя "ГРАНД КІРМАШ У палацы Радзівілаў-2022" 3 верасня 2022; Цэнтральны двор палацавага ансамбля.

- Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1):
- Выстава аquareлей Любова Абрамавага "Таймлапс". Да 30 верасня.

- Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3):
- Пастаянная экспазіцыя:
- "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII — 1-й палове XIX стст."
- "Нясвіж у міжваенны час. Людзі падазеі"
- Калекцыя гадзіннікаў XIX—XX стст. "Культура часу". З фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:

- Экскурсіі з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандроўкі"
- Квэсты: "Карта сямі каралеўстваў"; "Музейны дэтэктыў"; "Музейнае расследванне"
- Сложна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіёнаў". Да 25 чалавек.
- "День нараджэння ў Ратушы". Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
- "День нараджэння з клаўнесай Карамелькай/лялькай Лол". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

Мерапрыемствы:

- Квэсты: "Палацавыя таямніцы"; "Музычная скарбніца Нясвіжскага палаца".
- Виртуальныя выставы: "Нясвіж — здабытак сусветнай культуры"; Выстава Паўла Татарнікава "Магнацкія двары і замкі Беларусі"; "Пэратворанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны".
- Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках г. Нясвіжа.

УНП 600207920

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне 8(017) 334 57 41

t.me/minkultrb

Афіцыйны Telegram-канал Міністэрства Культуры Рэспублікі Беларусь — гэта магчымае атрымаваць актуальную інфармацыю аб дзейнасці ведамства і ключавых падзеях сферы культуры

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **(17) 397 01 63; (25) 667 78 19**

Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"

абвясчае конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу

— загадчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і касцюма;

— прафесар кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва;

— выкладчык кафедры кінатэлеаператарства;

— старшы выкладчык кафедры гуманітарных дысцыплін;

— выкладчык кафедры гуманітарных дысцыплін;

— выкладчык кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва (2).

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара БДАМ на адрас:

220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў,
тэлефон: **366-95-29**

Яшчэ больш варыянтаў культурнага адпачынку можна знайсці ў нашым тэлеграм-канале [@kultinfo](https://t.me/kultinfo)

Фотафакт

1 верасня ля сталічнага помніка Уладзіміру Мулявіну на бульвары яго імя сабраліся шанавальнікі талента майстра і прыхільнікі яго "Песняроў", каб услашці кветкі і ўшанаваць талент сапраўды народнага артыста.

КУЛЬТУРА

Пераможца 2006 г. Фан-прэ 2010 г. Пераможца 2022 г.

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — ДУЛЕВІЧ Віктар Іванавіч.

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Іванавіч.

Адказны сакратар — Галіна МАЛІНОВСКАЯ;

Рэдактар аддзела: Юген РАГІН;

Аглядальнікі рэдакцыі: Надзея БУНЦЭВІЧ, Антон РУДАК, Павел САДАУЭУ, Ілья СВІРЬЦІН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ, Дзмітр ШУЙКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.

Прыёмная: (017) 334 57 41, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашвэртны паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Сайт: www.kimpress.by.

E-mail: kultura.bel@yandex.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Аўтары допісваю паведамляюць прозвішча, поўназуча імя і імя та бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы,

кім і капі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рэкапісы не рэзэндуоцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Наклад 2982. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па замоўленасці. Папкісана ў друку 02.09.2022 у 18:00. Замова №2181. Рэспубліканскае ўнітарнае прапрыетарства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ПП № 02330/106 ад 30.04.2004.